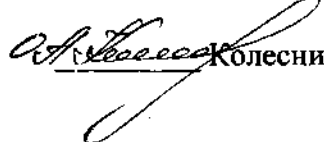

Министерство образования и науки Луганской Народной Республики
Государственное учреждение Луганской Народной Республики «Научно-методический
центр развития образования Луганской Народной Республики»

Рассмотрено:
На заседании научно -
методического совета
ГУ ЛНР «НМЦРО ЛНР»

Протокол № 3
от 16.08. 2015 г.

Согласовано:
И.о. директора
ГУ ЛНР «НМЦРО ЛНР»

Колесникова О.А.

Утверждено:
И.о. министра образования
и науки ЛНР

Ткаченко В.Г.

**ПРИМЕРНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА
ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ**

для 5 – 11 классов
общеобразовательных учебных учреждений
с преподаванием на русском языке

Луганск

2015

Проект подготовлен авторским коллективом в составе:

Студеникина В.П. - заведующая кафедрой филологических дисциплин Института психологии и педагогики Луганского Национального Университета, кандидат педагогических наук;

Гринева О.В. – учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганская средняя общеобразовательная школа I-III ступеней №18»;

Зобаренко В.А. - учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганская средняя общеобразовательная школа I-III ступеней №48»;

Кагукина И.Н. - учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганское учебно-воспитательное объединение №59»; Колесникова М.Н. – методист по украинскому языку и литературе, русскому языку и литературе Коммунального учреждения «Луганский методический центр»;

Литинская А.Н. - учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганская специализированная школа I-III ступеней №1 имени профессора Льва Михайловича Лоповка»;

Мухина Е.В. - учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганский учебно-воспитательный комплекс специализированная школа I ступени - гимназия №30»;

Шевченко Т. Ф. - учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганский учебно-воспитательный комплекс специализированная школа I ступени - гимназия №60 имени 200-летия г. Луганска»;

Эсаулова Н. В. - учитель украинского языка и литературы Коммунального учреждения «Луганская специализированная школа I-III ступени №57».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На етапі сьогодення в ЛНР відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження до євроазійського освітнього простору. Цей процес супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу, що вимагають орієнтацію освіти не лише на засвоєння певної сукупності знань, але й на розвиток особистості учня, його когнітивних та творчих здібностей. Загальноосвітня школа має формувати цілісну систему універсальних знань, умінь і навичок, а також самостійної навчальної діяльності й особистої відповідальності школярів.

Адаптована програма з навчального предмету «Українська мова» для загальноосвітніх закладів з російською мовою навчання спрямована на реалізацію провідних принципів освіти, закладених у Федеральному державному освітньому стандарті основної загальної освіти, Законі РФ «Про освіту». Пропонована програма зберігає кращі здобутки методики навчання української мови, до її основи покладені розробки визнаних знавців української мови і лінгводидактів. (Українська мова: Програма для 5-12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання / Н. В. Бондаренко, О. М. Біляєв, Л. М. Паламар, В. Л. Кононенко. – Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2005. – 152 с.), «Українська мова» (*академічний рівень*) для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою (автори Н.В. Бондаренко, Л.М. Паламар, В.Л. Кононенко, С.В. Кос'янчук).

У адаптованій програмі враховано статус української мови як другої державної (стаття 9 Конституції ЛНР), її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на учнів, сприяти формуванню особистості, готової до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства, сучасні організаційні форми, методи і технології навчання української мови; визначено стратегічні напрями (змістові лінії: *мовна, мовленнєва*), підходи (системно-діяльнісний, когнітивно-комунікативний) та основоположні дидактичні принципи: діяльності, неперервності, цілісності, мінімакса, психологічної комфортності, варіативності, творчості.

Системно-діяльнісний підхід націлений на розвиток особистості. Особливість системи навчання полягає в тому, що посилена увага приділяється зоні найближчого розвитку, тобто області потенційних можливостей, які дозволяють учню контактувати з дорослим, під керівництвом якого на найвищому рівні розв'язувати навчальні завдання. Вихід до зони найближчого розвитку відбувається за рахунок постановки навчальних завдань. Педагог скеровує пошук шляхів розв'язання

навчального завдання, надає допомогу, а не підказує. Діяльність учня в межах зони найближчого розвитку передбачає використання ним додаткових відомостей та допоміжних джерел (словників, довідників, енциклопедій), з якими школяр працює самостійно. Робота учня з урахуванням зони найближчого розвитку сприяє актуалізації, самоконтролю, саморегуляції та плануванню особистої діяльності в умовах контролю та допомоги з боку вчителя.

Основна мета навчання української мови в школах ЛНР не стільки надати учням щонайбільший обсяг знань, скільки забезпечити їх загальнокультурний, особистісний і пізнавальний розвиток, озброїти навчальними вміннями.

Реалізація системно-діяльнісного підходу під час навчання української мови на практиці забезпечується системою дидактичних принципів.

Дидактичні принципи. **Принцип діяльності** – зводиться до того, що учень отримує мовні знання не в готовому вигляді, а здобуває їх сам, усвідомлюючи при цьому зміст і форми власної навчальної діяльності, що сприяє активному успішному формуванню загальної культури, діяльнісних здібностей, загальнонавчальних умінь. **Принцип неперервності** – позначає спадковість між етапами навчання української мови на рівні технології, змісту і методик, з урахуванням вікових психологічних особливостей розвитку дітей. **Принцип цілісності** – умотивовує формування в учнів системного уявлення про мову (функції і роль мови і мовлення в суспільстві, естетику, взаємозв'язок з іншими науками і культурою, цілісний розгляд мовних явищ у складному взаємозв'язку їх розвитку). **Принцип мінімакса** – спрямований на надання учню можливості засвоєння змісту мовної освіти на максимальному для нього рівні (визначеному зоною найближчого розвитку вікової групи) і забезпечення при цьому опанування українською мовою на соціально безпечному рівні. **Принцип психологічної комфортності** – уможливує зняття стресових факторів в процесі навчання української мови, організацію на уроці доброзичливої атмосфери, орієнтованої на реалізацію ідей педагогіки співробітництва, розвиток діалогічних форм спілкування. **Принцип варіативності** – спрямовує на розвиток учнівських здібностей до систематичного добору варіантів та адекватного прийняття рішення під час ситуацій вибору. **Принцип творчості** – позначає максимальну орієнтацію на творчість в процесі навчання української мови, набуття учнями власного досвіду творчої діяльності.

Когнітивно-комунікативний підхід до навчання української мови сприяє процесу навчання спілкуванню, що сполучується із свідомим пізнанням системи знань про мову, розвитком пізнавальних здібностей школяра.

Реалізація когнітивно-комунікативного підходу під час навчання української мови на практиці забезпечується системою лінгводидактичних принципів. **Комунікативність** – зумовлює формування і розвиток мовленнєвої діяльності учнів у всіх її різновидах і формах (продуктивне і

рецептивне мовлення), а також формування навичок спілкування в навчальній, соціокультурній сферах. **Текстоцентричність (навчання мови на текстовій основі)** – принцип визнання тексту в якості найважливішої одиниці у навчанні української мови.

Механізмами реалізації визначених підходів до навчання української мови стають: інформаційні і комунікативні технології, технологія проблемного навчання української мови, проектна технологія, технологія навчання української мови укрупненими дидактичними одиницями, технологія диференційованого навчання, технологія навчання на діяльнісній основі.

Запровадження висунутих програмою підходів і принципів навчання української мови до навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах ЛНР потрібно здійснювати **на уроках діяльнісної спрямованості**, які за дидактичною метою об'єднуються в чотири групи: уроки «відкриття» нових знань і можливостей, уроки рефлексії, уроки загальнометодологічної спрямованості (систематизації знань), уроки розвивального контролю.

Кожен із курсів для певного класу складається з двох змістових ліній (*мовленнєвої, мовної*), які подаються у формі таблиць.

Чимало місця в програмі (водночас із виробленням орфографічних і пунктуаційних навичок) відведено питанням культури та розвитку мовлення, зокрема аудіюванню, читанню, аналізу мови текстів-зразків, обговоренню актуальних для особистісного розвитку учнів морально-етичних, естетичних, світоглядних, історико-культурних проблем, організації дискусій, ситуативних діалогів, написанню різноманітних творчих робіт, анотацій, рецензій, рефератів тощо. Найвний перелік видів робіт з аудіювання (слухання – розуміння), читання (уголос і мовчки) текстів різних типів і жанрів мовлення, складання діалогів.

Мовленнєва змістова лінія містить:

- 1) відомості про мовлення;
- 2) перелік основних видів робіт.

У процесі її опрацювання учні ознайомлюються з поняттями, що стосуються мовлення: мова і мовлення, мовлення і спілкування, текст, ситуація спілкування, монолог і діалог, типи, стилі й жанри мовлення та ін.

Для формування комунікативних умінь передбачено творчі роботи – перекази і твори різних стилів, типів і жанрів мовлення, які виконують роль підготовчих вправ до оволодіння учнями необхідними у майбутньому дорослому житті такими жанрами мовлення, як виступ на зборах, під час дискусії, обговорення доповіді на лінгвістичні, політичні, морально-етичні теми.

5-й клас
(68 год., 2 год. на тиждень)

Мовленнєва змістова лінія
(16 годин)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	16 (звг.)	<p>Відомості про мовлення Загальне уявлення про мовлення як діяльність; види мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), їх особливості. Спілкування як важливий складник культури людини. Різновиди мовленнєвого спілкування: усне й письмове, монологічне й діалогічне. Мета спілкування й адресат мовлення; основні правила спілкування (бути ввічливими, привітними й доброзичливими; уважно, не перебиваючи, слухати співрозмовника; заохочувати його до висловлення власної думки, уміти доброзичливо висловити незгоду з позицією співрозмовника; не розмовляти без потреби голосно, не використовувати грубих слів, говорити про те, що цікаво адресатові мовлення тощо (практично). Текст як продукт мовленнєвої діяльності. Змістова й композиційна єдність, зв'язність тексту. Тема комунікативна спрямованість, основна думка тексту, мікротема. Структура тексту (вступ, основна частина, кінцівка); абзац. Ключові слова в тексті. Усна й письмова форми тексту (висловлювання). Простий план готового тексту. Ознайомлення з вимогами до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Помилки в змісті й побудові висловлювання (практично). Належність тексту до певного стилю: розмовного, наукового, художнього, публіцистичного, офіційно-ділового (загальне</p>	<p>Учень (учениця): розрізняє такі поняття, як мовлення, спілкування, види мовленнєвої діяльності, монолог, діалог, адресат мовлення; усну й письмову, монологічну й діалогічну форми; усвідомлює основні правила спілкування, вимоги до мовлення; визначає істотні ознаки тексту, тему, основну думку, задум і мікротеми висловлення, мету спілкування; належність тексту до певного стилю (розмовного, художнього, наукового), тилу (розповіді, опису роздуму) і жанру мовлення (оповідання, вілтуку, замітки, листа); виокремлює в тексті абзаци, мікротеми, тематичні речення; знаходить мовні засоби зв'язку речень у тексті; складає простий план готового тексту; знаходить і виправляє помилки в змісті, побудові висловлювання; аналізує й оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>

		<p>ознайомлення). Ознайомлення із розмовним, науковим і художнім стилями, сферою їх використання (побутова, соціально-культурна, наукова (навчально-наукова), суспільна, офіційно-ділова). Типи мовлення (різновиди текстів): розповідь, опис, роздум. Особливості побудови розповіді на основі власного досвіду, опису окремих предметів і тварин, елементарного роздуму. Жанри мовлення: оповідання, відгук, замітка, лист, особливості їх побудови.</p>	
2		<p>Види робіт Сприймання чужого мовлення: Аудіювання (слухання-розуміння) Особливості аудіювання як виду мовленнєвої діяльності; фактори, що визначають ефективність розуміння почутого. Слухання-розуміння текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до стилів: розмовного, художнього, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опису окремих предметів, тварин), роздуму; жанрів мовлення: оповідання, замітки, статті, казки, легенди, переказу, пісні, вірша, загадки; прислів'я, приказки.</p> <p>Читання (мовчки і голос) Особливості читання як виду мовленнєвої діяльності. Читання мовчки (швидкість, розуміння, запам'ятовування) текстів діалогічного й монологічного характеру, що належать до таких стилів: розмовного, художнього, наукового; типів: розповідь, опис (зокрема опису</p>	<p>Учень (учениця): розуміє прослуханий текст, виконує завдання (ділить текст на частини, знаходять указані частини, створює малюнок за текстом, вибирає один із запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом); розуміє висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання незнайомих текстів розмовного й художнього стилів обсягом 400-500 слів - 4-5 хв., наукового стилю обсягом 300-400 слів - 3-4 хв.); складає первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, у якій послідовності відбувається); прогнозує загальний характер змісту повідомлюваного на основі формулювання теми, основної думки; визначає адресата, комунікативну мету й мотив висловлювання, причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні засоби тексту; оцінює особливості змісту і форми почутого тексту. Учень: читає мовчки відповідно до свого віку незнайомі тексти різних стилів, типів жанрів мовлення зі швидкістю 100-150 слів за хв.; виділяє й запам'ятовує в прочитаному головне, тему й основну думку тексту, деталі; добирає заголовки до частин</p>

	<p>типів: розповідь, опис (зокрема опису окремих предметів, тварин), роздум; жанрів мовлення: оповідання, замітки, статті, казки, легенди, переказу, пісні, вірша, загадки; прислів'я, приказки. Робота з книжкою: способи виділення частин змісту в тексті (відступи, підзаголовки тощо). Зміст книжки, журналу. Словникові статті у словниках різних типів.</p> <p>Виразне читання вголос художніх, науково-популярних текстів різних типів мовлення, що належать до таких жанрів, як оповідання, замітка, стаття, легенда, переказ, казка, прислів'я, приказки, пісня, вірш, байка (вивчення деяких з них напам'ять або близько до тексту для збагачення мовлення). Комунікативна спрямованість читання вголос, зокрема урахування особливостей слухачів, швидкість, виразність читання.</p>	<p>добирає заголовки до частин тексту, складає простий план; ставить запитання до прочитаного, відповідає на них; виділяє структурні частини тексту, а також окремі його частини, підтеми змісту; переглядає текст швидко й знаходить у ньому вказані елементи (цифри, слова в лапках, слова, написані через дефіс, виносками, слова, написані з великої літери, набрані курсивом, схеми, таблиці й частини тексту, які до них відносяться, тощо); оцінює прочитаний текст із погляду новизни, значущості змісту, виразності мовного оформлення тощо.</p> <p>Учень (учениця): читає вголос знайомі тексти різних стилів (розмовного, наукового й художнього), типів, жанрів мовлення з достатньою швидкістю (80-120 слів за хв.), плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, ділячи текст на смислові частини, виділяючи голосом ключові слова, прилаштовуючи швидкість, виразність читання до можливостей і потреб слухачів; оцінює прочитаний уголос текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>
3	<p>Відтворення готового тексту: Перекази за простим планом. Говоріння: Докладні перекази художніх текстів розповідного характеру з елементами опису тварин, роздуму. Докладний переказ тексту наукового стилю. Письмо: Докладні перекази художнього тексту розповідного характеру з елементами опису предметів, тварин.</p>	<p>Учень (учениця): переказує докладно (усно й письмово) почуті й прочитані тексти художнього й наукового стилів мовлення (обсягом 100-150 слів) за самостійно складеним простим планом, підпорядковуючи висловлювання темі й основній думці, з урахуванням комунікативного завдання, дотриманням композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму; помічає й виправляє недоліки в своєму мовленні; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>

4	<p>Створення власних висловлювань Діалогічне мовлення Диалог. його розігрування відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів (діалог етикетного характеру, діалог-розпитування, діалоги за поданим початком, малюнками).</p> <p>Монологічне мовлення Твори за колективно складеним планом. Говоріння: Твори-описи окремих предметів, тварин (зокрема за картиною) у художньому стилі. Відповідь на уроках української мови та інших предметів (за поданим планом або таблицею) у науковому стилі. Відгук про висловлювання товариша. Твір-оповідання про випадок із життя. Письмо: Твір-розповідь на основі власного досвіду в художньому стилі. Твори-описи окремих предметів, тварин у художньому й науковому стилях. Твір-роздум на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів у художньому стилі. Замітка в газету (із шкільного життя) інформаційного характеру. Ділові папери. Лист рідним, друзям. Адреса.</p>	<p>Учень (учениця): складає й розігрує діалоги певного обсягу (орієнтовно 6-7 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, зразка, за поданим початком, опорними словами, малюнком, досягаючи комунікативної мети (тривалість діалогу 3-5 хв.); дотримується теми висловлювання, норм української літературної мови; використовує репліки для стимулювання й підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p> <p>Учень (учениця): складає усні й письмові твори з урахуванням мети й адресата мовлення, типу мовлення (зокрема твір-опис окремих предметів, тварин, твір-розповідь і твір-роздум на основі власного досвіду), жанру мовлення (оповідання про випадок із життя, замітка в газету інформаційного характеру, лист, адреса), підпорядковує висловлювання темі й основній думці; використовує вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті; вибирає відповідно до умов спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній); додержується вимог до мовлення та основних правил спілкування; знаходить й виправляє недоліки й помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань; оцінює текст (його зміст, форму, задум і мовне оформлення).</p>
---	---	--

Мовна змістова лінія
(52 год.)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимога до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	1	Вступ Значення мови в житті суспільства.	Учень (учениця): розуміє значення мови в житті суспільства, усвідомлює роль мови в житті людини й суспільства.
2	5	Повторення вивченого в початкових класах Частини мови ; основні способи їх розпізнавання. Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник. Дієслово. Прислівник. Прийменник. Сполучник. Правопис. Велика буква і лапки в іменниках. Голосні у відмінкових закінченнях іменників, прикметників, дієслів. <i>Не</i> з дієсловами. Правопис <i>-ися, -ться</i> у кінці дієслів. Написання прийменників з іншими частинами мови. Правопис вивчених прислівників. Апостроф. Знак м'якшення. Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія. Уживання вивчених частин мови як синонімів і антонімів, у прямому й переносному значеннях. ГраMATика. Роль вивчених частин мови в побудові речення і висловленні думки. Використання прийменників та сполучників <i>і, та, й, а, але</i> для зв'язку слів у реченні. Культура мовлення. Розрізнення літературної лексичної норми, слів української й російської мов з метою уникнення суржика. Текст (риторичний аспект). Удосконалення вміння складати й редагувати висловлення на основі власного досвіду.	Учень (учениця): розпізнає вивчені в початкових класах частини мови, визначаючи їх істотні ознаки; правильно пише слова з вивченими орфограмами; розставляє розділові знаки в кінці речення, при звертанні, однорідних членах речення; розрізняє літературну лексичну норму; пояснює вивчені орфограми й пунктограми; знаходить і виправляє орфографічні й пунктуаційні помилки на вивчені правила; користується орфографічним і тлумачним словниками; будує речення з вивченими частинами мови, використовуючи їх у прямому, переносному значенні, як синоніми та антоніми; оцінює випадки вдалого й невдалого їх використання; складає усні й письмові висловлювання на певну соціокультурну тему з використанням власного життєвого досвіду відповідно до визначеної комунікативної мети.
3	13	Відомості з синтаксису й пунктуації Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова, його форми й речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Словосполучення лексичні й фразеологічні (практично). Граматична помилка та її умовне позначення (практично). Речення, його граматична основа (підмет і присудок). Речення з одним	Учень (учениця): усвідомлює, що вивчає синтаксис і пунктуація; відрізняє словосполучення від слова, форми слова й речення; розпізнає види речень за метою висловлювання за інтонацією; знаходить межі речень у тексті, частини складного речення, що мають будову простих;

головним членом (загальне ознайомлення). Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. (повторення). Оклічні речення (повторення). Правопис. Розділові знаки в кінці речень (повторення). Пунктуаційна помилка та її умовне позначення (практично). Другорядні члени речення: додаток, означення, обставини.	правильно виділяє словосполучення, граматичну основу речення, головне й залежне слово в словосполученні; правильно інтонує речення різних видів; розставляє та обґрунтовує розділові знаки в кінці речення; розрізняє додатки, означення, обставини; виділяє другорядні члени умовними позначками; будує речення, поширюючи їх додатками, означеннями, обставинами, а також із засвоєними словами в ролі другорядних членів речення; розрізняє однорідні члени речення, узагальнювальні слова при них, звертання, вставні слова в реченні й складні речення; усвідомлює стилістичну функцію однорідних членів, звертань, вставних слів у реченні; правильно інтонує речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами й складні речення; розставляє розділові знаки між однорідними членами, при звертаннях і вставних словах, у складному реченні, обґрунтовує їх за допомогою вивчених правил; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; будує речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами й складні речення й використовує їх у власному мовленні; оцінює роль однорідних членів, звертань і вставних слів у реченні, а також складних речень у тексті; будує діалоги на визначені теми й відповідно до запропонованої ситуації, використовуючи виражальні можливості однорідних членів речення, звертань і вставних слів; складає висловлювання типу розповіді й опису з урахуванням
Речення з однорідними членами (без сполучників і зі сполучниками <i>а, але, і</i>). Узагальнювальне слово при однорідних членах речення. Звертання. Роль звертань у реченні (практично). Ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами (практично). Складні речення із безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Правопис. Кома між однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами. Розділові знаки при звертанні (повторення). Виділення вставних слів на письмі комами. Кома між частинами складного речення, з'єднаних безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Внутрішньопредметні зв'язки: Лексикологія. Засвоєння нових слів (зокрема власне українських), фразеологізмів, прислів'їв, крилатих висловів. Культура мовлення. Правильне інтонавання речень з однорідними членами, звертаннями і вставними словами й складних речень. Використання звертань і вставних слів у розмовному й художньому стилях мовлення. Синонімічність складних речень, складних і простих речень. Засвоєння складних випадків	

	<p>слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Удосконалення вмінь складати висловлювання типу опису й розповіді, а також діалоги, застосовуючи риторичні засоби для привернення уваги до адресата мовлення.</p> <p>Пряма мова. Діалог</p> <p>Правопис. Розділові знаки при прямій мові.</p> <p>Тире при діалозі.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія. Засвоєння нових слів (зокрема власне українських), прислів'їв, крилатих висловів.</p> <p>Культура мовлення й стилістика. Правильне інтонування речень із прямою мовою, діалогів. Синонімічність речень із прямою й непрямою мовою. Засвоєння складних випадків слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Удосконалення вмінь складати повідомлення, що містять висловлювання відомих людей, крилаті вислови як аргументи, брати участь у процесі обговорення певних проблем, у диспутах.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Звертання, пряма мова, діалоги в художніх творах (література).</p>	<p>адресата мовлення, використовуючи різні за будовою (прості й складні) речення.</p> <p>Учень (учениця):</p> <p>розрізняє слова автора й пряму мову в реченні з прямою мовою; правильно інтонуює речення з прямою мовою; ставить та обґрунтовує розділові знаки при прямій мові й діалозі; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила; оцінює роль звертань і діалогів у художніх творах; складає тексти, використовуючи речення з прямою мовою, діалогом, із висловлюваннями відомих людей, крилатими висловами для докладної, точної й виразної передачі почутого й прочитаного.</p>	
4	10	<p>Фонетика. Графіка. Орфоєпія. Орфографія</p> <p>Звуки мови й звуки мовлення. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді й м'які, дзвінки й глухі; вимова звуків, що позначаються буквами т і г.</p> <p>Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї та щ.</p> <p>Склад. Наголос. Орфоспічний словник і словник наголосів. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Ненаголошені голосні [е], [и], [о] у коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом.</p> <p>Орфоспічна помилка (практично).</p> <p>Правопис. Орфограма (практично).</p> <p>Основні правила переносу.</p> <p>Позначення на письмі ненаголошених голосних [е], [и] та [о] перед складом з наголошеним (у) у коренях слів.</p> <p>Орфографічний словник.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>усвідомлює, що вивчає фонетика, графіка, орфоєпія, орфографія; розрізняє в словах тверді й м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні звуки; розрізняє співвідношення звуків і букв; пояснює звукове значення букв я, ю, є, ї та щ; вимовляє звуки в словах відповідно до орфоспічних норм; користується орфоспічним і орфографічним словниками; правильно пише й обґрунтовує слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє орфоспічні й орфографічні помилки на вивчені правила;</p>

	<p>Орфографічна помилка (практично), її умовне позначення.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія. Засвоєння нових слів (зокрема власне українських), прислів'їв, крилатих висловів.</p> <p>Культура мовлення. Правильна вимова наголошених і ненаголошених голосних. Використання логічного наголосу для виділення у вимові смислового навантаження. Засвоєння складних випадків слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Удосконалення вміння правильної вимови голосних і приголосних звуків у процесі виступів з повідомленнями й творами на певну соціокультурну тему.</p> <p>Використання інтонації як риторико-мелодійного боку мовлення (логічний наголос, пауза, темп, мелодика, тембр голосу).</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Особливості звукової організації художнього тексту (література).</p> <p>Вимова приголосних звуків.</p> <p>Уподібнення приголосних звуків.</p> <p>Спрощення в групах приголосних.</p> <p>Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків (практично). Чергування [о] — [а], [е] — [і], [е] — [и], [о], [е] з [і], [е] — [о] після [ж], [ч], [ш]; [и], [і] після [ж], [ч], [ш]; [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів; [г], [к], [х] — [ж], [ч], [ш] — [з], [ц], [с].</p> <p>Основні випадки чергування у — в, і — й.</p> <p>Орфоєпія</p> <p>Фонетична транскрипція (повторення).</p> <p>Вимова префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-.</p> <p>Правопис. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами ь, і, є, ю, я. Сполучення ьо, йо.</p> <p>Правила вживання знака м'якшення.</p> <p>Правила вживання знака апострофа.</p> <p>Правильна вимова та написання слів з апострофом. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків.</p> <p>Написання слів, що увійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного</p>	<p>використовує логічний наголос для виділення слів із смисловим навантаженням;</p> <p>застосовує орфоспічний словник і словник наголосів для самоконтролю власної вимови; складає повідомлення, твори на певну соціокультурну тему, використовуючи засвоєні слова, афоризми, дотримуючись інтонації як риторико-мелодійного боку мовлення, засобів милозвучності, елементів звукової організації тексту, мовних норм.</p> <p>Учень (учениця):</p> <p>розпізнає у словах і словосполученнях явища уподібнення, спрощення, чергування; вимовляє приголосні звуки відповідно до орфоспічних норм; правильно пише слова з вивченими орфограмами й обґрунтовує їх; користується орфографічним, словником іншомовних слів; знаходить і виправляє орфоспічні й орфографічні помилки на вивчені правила; складає речення й мікротексти із засвоєними новими словами, фразеологізмами, афоризмами; виступає з усним чи письмовим повідомленням на певну соціокультурну тему, використовуючи виразні засоби мови для висловлення емоційно-ціннісного ставлення до світу.</p>
--	---	--

		<p>походження): букви и, і; правопис знака м'якісння й апострофа; подвоєння буква у загальних і власних назвах.</p> <p>Словник іншомовних слів.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія. Засвоєння нових слів (зокрема власне українських) і прислів'їв, крилатих висловів.</p> <p>Культура мовлення й стилістика.</p> <p>Засвоєння складних випадків слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект).</p> <p>Удосконалення вмінь висловлювати власні думки й почуття, виразити особисту</p>	
5	10	<p>Лексикологія. Фразеологія. Елементи стилістики.</p> <p>Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова (повторення).</p> <p>Використання багатозначних слів у прямому й переносному значеннях (повторення). Лексична помилка (практично).</p> <p>Загальноживані (нейтральні) і стилістично забарвлені слова.</p> <p>Ознайомлення з тлумачним і перекладним словниками.</p> <p>Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми. Ознайомлення зі словниками антонімів, синонімів.</p> <p>Походження (етимологія) слова.</p> <p>Етимологічний словник української мови.</p> <p>Фразеологія.</p> <p>Елементи стилістики.</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Культура мовлення й стилістика.</p> <p>Використання слів відповідно до їх значення. Доцільність використання слів із переносним значенням, стилістично забарвлених слів, лексичних повторів і синонімів як засобу зв'язку речень у тексті, а також синонімів для уникнення невиправданих повторів слів. Засвоєння складних випадків слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект). Розвиток вмінь уявляти мовлення за допомогою лексичних засобів.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Епітети, порівняння, синоніми, характерні для усної народної творчості (література).</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>усвідомлює, що вивчає лексикологія, фразеологія, стилістика.</p> <p>визначає належність слів до певної лексичної категорії: (однозначні й багатозначні, загальноживані (нейтральні) і стилістично забарвлені слова, групи слів за значенням;</p> <p>оцінює їх роль у тексті;</p> <p>пояснює (у нескладних випадках) значення відомих слів, їх походження, значення прислів'їв, приказок, крилатих висловів;</p> <p>користується тлумачним і перекладним, етимологічним словниками, словниками синонімів, антонімів;</p> <p>добирає з-поміж синонімів антонімів найбільш відповідні контексту;</p> <p>редагує тексти з лексичними помилками;</p> <p>усвідомлює й аргументує різницю між лексичним і граматичним значеннями слова;</p> <p>використовує виразальні можливості вивчених лексичних засобів у власному мовленні;</p> <p>заучує напам'ять прислів'я, приказки, крилаті вислови для збагачення мовлення.</p>
6	10	<p>Будова слова. Словотвір. Орфографія.</p> <p>Елементи стилістики</p> <p>Основа слова (корінь, суфікс, префікс)</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>виділяє в слові всі його значущі частини;</p>

		<p>і закінчення — значущі частини слова (повторення і поглиблення відомостей).</p> <p>Спільнокореневі слова й форми слова.</p> <p>Незмінні й змінні слова.</p> <p>Орфоєпія. Вимова префіксів пре-, при-, при-</p> <p>Правопис. Вивчені орфограм в значущих частинах слова (повторення).</p> <p>Написання префіксів пре-, при-, при-</p> <p>Внутрішньопредметні зв'язки:</p> <p>Лексикологія. Засвоєння нових слів (зокрема власне українських), прислів'їв, крилатих висловів.</p> <p>Грамматика. Особливості будови вивчених частин мови.</p> <p>Культура мовлення й стилістика.</p> <p>Використання в мовленні слів із суфіксами й префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності.</p> <p>Спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті. Уникнення помилок, пов'язаних із невиправданим уживанням спільнокореневих слів. Засвоєння складних випадків слововживання.</p> <p>Текст (риторичний аспект).</p> <p>Удосконалення вмінь знаходити інформацію до обраної теми, аналізувати її, виділяти головне й другорядне, добирати ключові слова для висловлювання, розташовувати їх у логічній послідовності відповідно до задуму.</p>	<p>розрізняє форми слова й спільнокореневі слова, змінні й незмінні слова;</p> <p>правильно пише й обґрунтовує слова з вивченими орфограмами;</p> <p>знаходить і виправляє орфографічні помилки на вивчені правила, а також лексичні помилки;</p> <p>складає речення й мікротексти з використанням слів із суфіксами й префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності;</p> <p>оцінює стилістичні функції суфіксальних і префіксальних слів, використаних у тексті;</p> <p>створює висловлювання відповідно до задуму, упорядковуючи дібрані відомості в логічній послідовності, використовуючи ключові слова й речення, надаючи виразності мовному оформленню.</p>
7	3	<p>Повторення й узагальнення в кінці року</p> <p>Синтаксис і пунктуація.</p> <p>Лексикологія.</p> <p>Будова слова й орфографія.</p> <p>Фонетика й графіка. Орфоєпія й орфографія.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>повторює вивчені відомості;</p> <p>класифікує й систематизує їх;</p> <p>узагальнює поняття, закономірності, правила й винятки з них.</p>

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(14 год)

Зміст навчального матеріалу (навчальної діяльності)	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Відомості про мовлення</p> <p>Повторення вивченого про спілкування і мовлення; види мовленнєвої діяльності. Ситуація спілкування: той, хто говорить (пише), адресат мовлення, тема й основна думка висловлювання, мета і місце спілкування (практично). Засоби спілкування (мовленнєві та немовленнєві). Умови (деякі правила) успішного спілкування.</p> <p>Текст. Будова тексту: зачин, основна частина, кінцівка. Складний план готового тексту. Види зв'язку речень у тексті (практично). <i>Відоме і нове</i> у реченнях тексту. Мовні засоби організації тексту. Основні прийоми поширення тексту (практично). Трансформація особового, часового і модального планів тексту (практично).</p> <p>Основні джерела, прийоми добору матеріалу для твору і його систематизація (практично). Простий план власного висловлювання (практично).</p> <p>Повторення відомостей про стилі мовлення. Поняття про офіційно-діловий стиль мовлення.</p> <p>Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису приміщення і природи. Поєднання в одному тексті різних типів мовлення (розповіді й опису, розповіді з елементами роздуму).</p> <p>Аудіювання</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> аналізує умови спілкування, співвідносить своє мовлення (вибір мовних засобів) з умовами спілкування; вибудовує свою мовленнєву поведінку відповідно до ситуації та правил спілкування; розпізнає мовленнєві та немовленнєві засоби спілкування, вчиться використовувати їх для досягнення комунікативної мети; застосовує відомі прийоми успішного спілкування; аналізує будову тексту, абзаців, виділяє мікротеми; знаходить <i>відоме і нове</i> у реченнях тексту; складає простий план тексту, переказує текст за складним планом; визначає смислові та мовні засоби зв'язку між частинами тексту і реченнями в тексті; опановує прийоми поширення тексту вивченими частинами мови, прийоми трансформації особового, часового і модального планів тексту; будує текст з урахуванням знань про його структуру, смислові та мовні засоби зв'язку, <i>відоме і нове</i>; знаходить недоліки в тексті, вчиться удосконалювати текст з погляду його змісту і структури; створює тексти відповідно до визначених вимог; самостійно добирає для висловлювань матеріал на основі різних джерел, систематизує його; складає простий план власного висловлювання; розпізнає офіційно-діловий стиль серед інших відомих стилів мовлення; знаходить мовні засоби, характерні для цього стилю; використовує вивчене про стилі мовлення під час побудови і вдосконалення власних висловлювань; розпізнає в одному тексті різні вивчені типи

<p>Аудіювання природного українського мовлення з різних джерел. Розвиток умінь сприймати на слух і розуміти мовлення співрозмовника у межах вікової тематики, доступні тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення. Розвиток аудіативної пам'яті, уваги й уваги.</p> <p>Усунення мовних труднощів аудіотексту (контроль розуміння складніших речень, з'ясування значень незнайомих слів і виразів, стиснення чи поширення речень тощо).</p> <p>Вибіркове аудіювання окремих фрагментів (речень) тексту із завданням (сформулювати відповідь на запитання, відтворити контекст уживання слова).</p> <p>Постановка запитань до окремих речень і фрагментів аудіотексту.</p> <p>Формулювання основної думки прослуханого тексту.</p> <p>Вичленування смислової інформації.</p> <p>Перефразування.</p> <p>З'ясування фактичного змісту, причинно-наслідкових зв'язків, основної думки аудіо тексту.</p> <p>Контроль розуміння фактичного змісту аудіотексту (вибір правильної відповіді на запитання з кількох даних).</p> <p>Докладний переказ прослуханого тексту.</p> <p>Прогнозування змісту (розширення і продовження аудіотексту).</p> <p>Аналіз уживання мовних засобів.</p> <p>Читання</p> <p>Читання невеликих за обсягом нескладних текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Вдосконалення умінь читати вголос і мовчки, користуватись вивчальним та ознайомлювальним видами читання.</p> <p>Вибіркове читання.</p> <p>З'ясування значень незнайомих слів і виразів. Розширення словникового запасу.</p> <p>З'ясування фактичного змісту, причинно-наслідкових зв'язків, основної думки тексту.</p> <p>Постановка запитань до тексту.</p> <p>Виділення смислових опор (ключових слів, речень) у тексті.</p> <p>Визначення засобів зв'язності в тексті.</p> <p>Поділ тексту на смислові частини.</p> <p>Складання складного плану прочитаного тексту.</p> <p>Перефразування. Еквівалентна заміна.</p>	<p>мовлення;</p> <ul style="list-style-type: none"> використовує знання про типи мовлення під час побудови і вдосконалення власних висловлювань; уважно слухає; сприймає на слух і розуміє зміст чіткого нормативного мовлення в межах доступної тематики і засвоєного мовного матеріалу, текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення; осмислює і в разі потреби запам'ятовує почуте; фіксує в пам'яті найважливіше; з'ясовує значення незнайомих слів; розуміє фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, основну думку аудіотексту; вчиться вичленовувати смислову інформацію; складає простий план прослуханого; дає оцінку почутому; докладно переказує прослуханий текст; прогнозує зміст озвученого тексту; аналізує уживання мовних засобів; використовує здобуту інформацію у навчальній діяльності; читає тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог "Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів..." прогресує в техніці читання; вдосконалює читання вголос і мовчки, навички вивчального та ознайомлювального, а також вибіркового читання; систематично збагачує словниковий запас, з'ясовує значення незнайомих слів, уточнює значення відомих за допомогою різних способів семантизації; аналізує структуру тексту, виділяє в ньому
---	--

<p>Трансформація часового і модального планів тексту.</p> <p>Переказ тексту зі зміною особи (заміна 1-ї особи 3-ю або переказ від імені одного з героїв).</p> <p>Поширення тексту.</p> <p>Прогнозування змісту на основі заголовка, прочитаного фрагмента тексту.</p> <p>Розвиток умінь висловлювати оцінні судження про прочитане.</p> <p>Аналіз уживання мовних засобів.</p> <p>Контроль розуміння фактичного змісту (вибір правильної відповіді з кількох даних).</p> <p>Розвиток характеристик, які стосуються техніки читання.</p> <p>Говоріння</p> <p>Диалогічне мовлення.</p> <p>Розігрування готового діалогу з опорою на текст.</p> <p>Відтворення озвученого діалогу.</p> <p>Розігрування діалогу на основі ілюстрації, яка відображує конкретну ситуацію спілкування.</p> <p>Самостійне розширення реплік діалогу (за рахунок уведення слів певної граматичної категорії, пояснення причин відмови тощо).</p> <p>Поширення діалогу на основі набору обов'язкових реплік.</p> <p>Складання діалогу з використанням даних про ситуацію, початок і кінець діалогу.</p> <p>Конструювання діалогу на основі тексту.</p> <p>Складання діалогу відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з особистими враженнями, спостереженнями, життєвим досвідом учнів.</p> <p>Монологічне мовлення.</p> <p>Постановка запитань до тексту; відповіді на запитання за змістом тексту.</p> <p>Доповнення викладеної в тексті інформації власними прикладами.</p> <p>Докладний і вибірково переказ (за простим і складним планом) художніх текстів розповідного характеру з елементами опису приміщення, природи та роздуму.</p> <p>Створення монологічного висловлювання – розповіді, опису, роздуму за поданим планом і без нього, за опорними словами, словосполученнями, за картиною.</p> <p>Усне оповідання на основі</p>	<p>мікротеми;</p> <ul style="list-style-type: none"> • з'ясовує фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, основну думку тексту; • підтверджує свою думку уривками з тексту, пов'язує зміст тексту з життєвими ситуаціями; • прогнозує зміст, характеризує дійових осіб, оцінює прочитане; • складає складний план тексту; • переказує прочитане за планом докладно і вибірково; • переказує прочитане, змінюючи особу, часовий і модальний плани тексту; <ul style="list-style-type: none"> • відтворює озвучений діалог; • складає діалог певного обсягу відповідно до запропонованої ситуації в межах визначеної соціокультурної тематики; досягає комунікативної мети; дотримується правил спілкування та норм української літературної мови; ініціює, підтримує розмову і реагує на репліки співрозмовника в нескладних ситуаціях спілкування: вітає і відповідає на привітання, нагадує про щось, обмінюється думками та інформацією, доповнює інформацію, висловлює інтерес до чогось, бажання (небажання), намір щось зробити, пропонує послугу, висловлює сумнів, впевненість (невпевненість), ставить зустрічне запитання, уточнює зміст фрази тощо; • спілкується у передбачуваних повсякденних ситуаціях, доцільно використовуючи вивчені мовні засоби; • опановує етику телефонної розмови; • помічає типові помилки і вчиться свідомо контролювати власне мовлення з метою їх уникнення; <ul style="list-style-type: none"> • ставить запитання і відповідає на запитання за змістом тексту; • доповнює викладену в тексті інформацію власними прикладами;
--	--

<p>побаченого і за жанровою картиною.</p> <p>Усний опис (за простим планом) приміщення, природи на основі особистих вражень і за картиною.</p> <p>Усний роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і особистих вражень.</p> <p>Письмо</p> <p>Написання переказів (за простим і складним планом).</p> <p>Докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису (приміщення, природи) та роздуму.</p> <p>Вибірковий переказ наукового тексту.</p> <p>Написання творів (за простим планом).</p> <p>Твір-оповідання на основі побаченого.</p> <p>Твір-опис (приміщення, природи) на основі особистих вражень і за картиною.</p> <p>Твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і особистих вражень.</p> <p>Допис у газету інформаційного характеру (зі шкільного життя).</p> <p>Ділові папери</p> <p>Правила поведінки в школі і в громадських місцях.</p> <p>Оголошення.</p> <p>Переклад</p> <p>Переклад з російської мови речень із вивченими частинами мови, діалогів, невеликих розповідних текстів (у тому числі з елементами опису приміщення і природи) та роздумів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • переказує зміст прочитаного (прослуханого) тексту докладно і вибірково, за простим і складним планом; • складає підготовлені усні висловлювання з урахуванням умов спілкування, мети й адресата мовлення; самостійно добирає для висловлювання матеріал на основі різних джерел, систематизує його; складає простий план власного висловлювання; підпорядковує висловлювання темі й основній думці; уживає різні типи мовлення (в т. ч. опис приміщення і природи), вибирає відповідно до умов спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий); • дотримується орфоепічних та інтонаційних норм української літературної мови; <ul style="list-style-type: none"> • аналізує зміст і мовне оформлення вихідного тексту; • відтворює текст з урахуванням виду переказу (докладно чи вибірково) і комунікативного завдання за самостійно складним простим і складним планом; • удосконалює написане; • самостійно добирає матеріал для висловлювання на основі різних джерел, спостережень, особистих вражень, систематизує його; складає простий план; вибирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий), уживає різні типи мовлення (у т. ч. опис приміщення і природи); добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; • вдосконалює написане (у межах вивченого матеріалу); <ul style="list-style-type: none"> • добирає і систематизує матеріал; складає простий план висловлювання; наводить докази на підтвердження висунутої тези; формулює логічний висновок; вибирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; • вдосконалює написане; <ul style="list-style-type: none"> • пише допис у газету із дотриманням вимог до цього жанру мовлення; <ul style="list-style-type: none"> • складає правила поведінки за зразком, оголошення; добирає мовні засоби відповідно до стилю мовлення; <ul style="list-style-type: none"> • перекладає з російської мови речення з
--	---

	вивченими частинами мови, діалоги, невеликі розповідні тексти (у тому числі з елементами опису приміщення і природи) та роздуми.
--	--

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(48 год.)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</i>
<p align="center">ВСТУП (1 год.)</p> <p>Краса і багатство української мови.</p> <p align="center">ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В П'ЯТОМУ КЛАСІ (1 год.)</p> <p>Словосполучення і речення. Просте і складне речення, розділові знаки в них. Орфограми в коренях, префіксах, суфіксах та на межі значущих частин слова.</p> <p align="center">МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ ІМЕННИК (12 год.)</p> <p><i>Іменник</i>: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <ul style="list-style-type: none"> Використання іменників-синонімів, іменників-антонімів і синонімічних фразеологізмів з іменниками. Іменники, що означають назви істот і неістот (повторення), загальні і власні назви. Велика буква і лапки у власних назвах. <i>Рід іменників</i> (повторення). Іменники спільного роду. Стилiстична роль роду іменників. Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників (рояль, рукопис); у тому числі тих, які в українській і російській мовах належать до різного роду (білень, степ, собака), слів іншомовного 	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> пояснює, в чому виявляються краса і багатство української мови; застосовує здобуті в 5 класі знання, сформовані вміння і навички; розпізнає іменники серед інших частин мови, визначає їх постійні і непостійні ознаки, синтаксичну роль; розрізняє іменники – назви істот і неістот, імена власні й загальні, використовує їх у ролі звертань; правильно пише власні назви; визначає рід іменників (у т. ч. іншомовного походження, а також тих, які в українській і російській мовах належать до різного роду); узгоджує з іменниками спільного роду прикметники, займенники та дієслова минулого часу, правильно використовує іменники спільного роду; визначає відмінок іменників, утворює форми називного (директори, інженери) та родового відмінків множини (панчів); правильно вживає відмінкові форми іменників, найуживаніші незмінювані іменники;

<p><i>походження. Узгодження з іменниками спільного роду прикметників, займенників та дієслів минулого часу.</i></p> <p>Число іменників (повторення). Іменники, що мають форму тільки однини або тільки множини. Стилiстична роль числа іменників.</p> <p>Відмінки іменників. Кличний відмінок в українській мові.</p> <p>Типи відмін іменників.</p> <p><i>Правильне вживання відмінкових закінчень іменників. Вживання іменників у кличному відмінку при звертанні: батьку, сестро, Ігорю, Сергію, земле. Синонімічність деяких відмінкових конструкцій: купив сіль (солі), хліб (хліба), твого ім'я (імені).</i></p> <p>Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині. Незмінювані іменники.</p> <p><i>Правильне вживання незмінюваних іменників (практично).</i></p> <p>Основні способи творення іменників, найуживаніші суфікси (практично). Стилiстична роль словотвірних засобів іменників.</p> <p>Не з іменниками.</p> <p>Букви <i>е, и, і</i> в суфіксах <i>-ечок-, -ечк-, -ичок-, -ичк-, -ин(я), -енн(я), -н(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о)</i>.</p> <p>Написання і відмінювання прізвищ, імен та імен по батькові.</p>	<ul style="list-style-type: none"> утворює іменники за допомогою відомих способів словотвору; правильно відмінює і пише прізвища, імена та імена по батькові; правильно використовує іменники, в т. ч. іменники-синоніми для точнішого вираження думок та уникнення невиправданих повторів, а також іменники-синоніми і синонімічні фразеологізми з іменниками; розпізнає вивчені орфограми в іменниках (прикметниках, числівниках, займенниках, дієсловах у міру їх засвоєння); пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
<p align="center">ПРИКМЕТНИК (9 год.)</p> <p>Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Використання прикметників-синонімів.</p> <p>Правопис голосних у закінченнях прикметників (повторення).</p> <p>Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні й короткі форми прикметників; паралельні відмінкові закінчення.</p> <p>Ступені порівняння прикметників. Утворення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників.</p> <p><i>Синонімічність простої та складеної форм вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Наголос у формах вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників. Запобігання помилкам у використанні форм вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників.</i></p> <p>Прикметники твердої і м'якої груп,</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> розпізнає прикметники, визначає їх граматичні ознаки; розрізняє якісні, відносні та присвійні прикметники; правильно вживає їх; утворює ступені порівняння прикметників, правильно наголошує і вживає прикметники вищого і найвищого ступенів (у простій і складеній формах); утворює прикметники за допомогою відомих способів словотвору; правильно вживає речення з прикметниками в ролі присудка, використовує прикметники в переносному значенні; добирає синонімічні й антонімічні ряди прикметників; використовує прикметники-синоніми для точнішого вираження думки та уникнення невиправданих повторів; правильно вживає прізвища прикметникової форми;

<p>Їх відмінювання. Способи творення прикметників (практично). Найуживаніші суфікси прикметників (практично). Не з прикметниками. Букви <i>ь, е, у</i> в суфіксах на означення пестливості і неповноти ознаки: <i>-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -уват-, -юват-</i>. Букви <i>ь, е, о, и, і</i> в прикметникових суфіксах <i>-ськ-, -ев- (-ев-), -ов- (-юв-, -юв-), -ин-, -ін-, -ичн-, -ичн-</i>, а також у прикметниках на <i>-зький, -цький</i>. Букви <i>н і ня</i> у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми.</p>	
<p>ЧИСЛІВНИК (7 год.)</p> <p>Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні і складені. Правильне вживання відмінкових форм іменників при кількісних числівниках (у тому числі дробових і збірних). Відмінювання кількісних числівників. Буква <i>ь</i> на кінці числівників та перед закінченням у непрямих відмінках. Правильне вживання форм непрямих відмінків кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Роздільне написання складених числівників, написання разом порядкових числівників із <i>-сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний</i>. Правильне вживання числівників для позначення дат, часу (годин) (з <i>Восьмим березня</i>).</p>	<p>Учень / учіння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає числівники, визначає їх граматичні ознаки, розрізняє числівники та інші частини мови, які виражають числові значення; • утворює відмінкові форми числівників; • читає і прощає на письмі числівники; • правильно використовує числівники (кількісні – в ролі підмета і присудка, порядкові – в ролі означення); • правильно вживає числівники на позначення дат, часу (годин); • виражає орієнтовну кількість поданням кількісного числівника й іменника (<i>хвилини п'ять, кілометрів десять</i>);
<p>ЗАЙМЕННИК (7 год.)</p> <p>Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників (загальне ознайомлення). Написання прийменників із займенниками окремо (повторення). Вживання займенників для зв'язку речень у тексті. Особові та зворотний займенники, їх</p>	<p>Учень / учіння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає займенники, визначає їх граматичні ознаки; • правильно відмінює займенники; • утворює неозначені й заперечні займенники; • розрізняє відносні й питальні займенники; • замінює іменники, прикметники і числівники відповідними займенниками; • використовує займенники як засіб зв'язку речень і частин тексту;

<p>відмінювання. Буква <i>и</i> в особових займенниках 3-ї особи після прізвищеників. Правильне вживання особових займенників (відповідно до змісту попереднього речення). Питальні і відносні займенники, їх відмінювання. Неозначені й заперечні займенники, їх творення і відмінювання. Дефіс у неозначених займенниках. <i>Ні</i> в заперечних займенниках. Присвійні, вказівні, означальні займенники, їх відмінювання. Вживання займенників Ви, Вам у ввічливо-пошанному значенні при звертанні до однієї особи. Написання цих займенників з великої букви.</p>	
<p>ДІСЛОВО (10 год.)</p> <p>Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Особливі форми дієслова: дієприкметник, дієприслівник (загальне ознайомлення).</p> <p>Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Вживання неозначеної форми дієслова для створення стилістичних відтінків висловлювання (раптовості, повторюваності, категоричності, наказу); вживання дієслівних форм третьої особи однини без особових закінчень і суфіксів (типу біга, зна) у розмовному та художньому стилях мовлення. Не з дієсловами. Використання у мовленні дієслів-синонімів. Доконаний і недоконаний види дієслова. Практичне засвоєння дієслівних словосполучень, в яких допускаються помилки у формі залежного слова (в тому числі словосполучень, що різняться в українській і російській мовах). Часи дієслова. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Правопис <i>-тсья, -тсья</i> в кінці дієслів. Наголос у деяких дієсловах минулого часу. Теперішній час. Майбутній час. Відмінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу. Стилістична роль часу дієслів. Вживання форм теперішнього і</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розпізнає дієслова, визначає їх граматичні ознаки; • відрізняє неозначену форму дієслова від інших форм (зокрема 3-ї особи); розрізняє дієслова доконаного і недоконаного виду, часи і способи дієслів; • вживає одні дієслівні форми замість інших (теперішній і майбутній час замість минулого, неозначену форму в значенні різних способів, одні способи замість інших); • правильно складає і вживає речення з дієсловами в ролі присудка; • використовує дієслова-синоніми для вираження думки, уникнення невірних повторів.

<p>майбутнього часу замість минулого. Вживання форми 2-ї особи однини в художньому стилі та форми 3-ї особи множини у ділових висловлюваннях типу інструкцій (у реченнях з одним головним членом). Правильне наголошування дієслів. Дієслова I та II дієвідмін. Букви <i>e, u</i> в особових закінченнях дієслів I та II дієвідмін.</p> <p>Практичне засвоєння особових форм дієслів з чергуванням кінцевого приголосного основи.</p> <p>Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного способу. Творення дієслів наказового способу. Буква <i>ь</i> у дієсловах наказового способу. Стилістичні можливості способів дієслова.</p> <p>Синонімічність способів дієслова. Вживання одних способів дієслів замість інших. Вживання інфінітива в значенні різних способів.</p> <p>Безособові дієслова. Стилістична роль безособових дієслів.</p> <p>Способи творення дієслів (практично).</p>	
<p>ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВІВЧЕНОГО В ШОСТОМУ КЛАСІ (1 год.)</p>	

7 КЛАС

(68 год., 2 год. на тиждень; резервний час – 4 год.)

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

(14 год.)

№ пп	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	14 (заг.)	<p>Відомості про мовлення</p> <p>Повторення вивченого про текст і стилі мовлення. Види і засоби міжфразового зв'язку. Публіцистичний стиль мовлення.</p> <p>Складний план власного висловлювання (практично).</p> <p>Повторення вивченого про типи мовлення. Особливості побудови опису зовнішності людини і процесів праці, роздуму дискусійного характеру</p>	<p>Учень:</p> <p>визначає види і засоби міжфразового зв'язку в тексті;</p> <p>розпізнає публіцистичний стиль серед інших відомих стилів мовлення, знаходить мовні засоби, характерні для цього стилю;</p> <p>визначає особливості текстів за їх належністю до вивчених стилів мовлення;</p> <p>використовує вивчене про текст, види і засоби міжфразового зв'язку, стилі і типи мовлення під час побудови і</p>

2	<p>Аудіювання</p> <p>Аудіювання природного українського мовлення, мовлення вчителя й однокласників, радіо- і телепередач, аудіозапису. Розвиток умінь сприймати на слух і розуміти мовлення співрозмовника у межах вікової тематики, тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення. Розвиток аудіативної пам'яті, уваги і уваги.</p> <p>Вибіркове аудіювання окремих фрагментів тексту із завданням (визначити правомірність і неправомірність твердження тощо).</p> <p>Порівняння двох фрагментів прослуханого тексту щодо наявності нової інформації.</p> <p>Вичленування різних категорій смислової інформації (знаходження місця прослуханого фрагмента в графічному тексті).</p> <p>Встановлення граматичних відмінностей між записаним і прослуханим реченнями.</p> <p>Вичленування окремих фраз за певною ознакою.</p> <p>Усунення мовних труднощів аудіотексту (знаходження лексичних і граматичних помилок, допущених під час перекладу тексту з російської мови на українську).</p> <p>Цільове аудіювання фрагмента чи цілого тексту з метою наступного використання здобутої інформації при підготовці висловлювання.</p> <p>Стисле відтворення прослуханого прослуханим фрагментом).</p> <p>Аналіз уживання мовних засобів, тексту.</p> <p>Визначення лінії сюжету прослуханого тексту.</p> <p>Запис почутої розповіді.</p> <p>Прогнозування змісту (складання плану продовження тексту за змістом).</p> <p>Читання</p> <p>Читання різних за обсягом текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Формування читацького інтересу і потреби читати книжки.</p> <p>Вдосконалення умінь читати вголос</p>	<p>вдосконалення власних висловлювань</p> <p>уважно слухає, сприймає на слух, розуміє і вербально реагує на чуже мовлення в межах вікових можливостей і засвоєного мовного матеріалу в умовах навчального і побутового спілкування; аудіює тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення;</p> <p>вичленює смислову інформацію, розрізняє головну і другорядну інформацію, виділяє і утримує в пам'яті необхідну інформацію;</p> <p>використовує здобуту інформацію при підготовці власних висловлювань; визначає лінію сюжету прослуханого тексту;</p> <p>виділяє логічно-смислові частини в прослуханому тексті;</p> <p>переказує почуте, докладно і стисло (усно чи письмово);</p> <p>прогнозує зміст озвученого тексту; аналізує вживання мовних засобів; встановлює граматичні відмінності між записаним і прослуханим реченнями; знаходить лексичні і граматичні помилки, допущені під час перекладу; помічає і виправляє орфографічні помилки в чужому мовленні;</p>
3	<p>Читання різних за обсягом текстів вивчених стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Формування читацького інтересу і потреби читати книжки.</p> <p>Вдосконалення умінь читати вголос</p>	<p>читає тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог "Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів...";</p> <p>прогресує в техніці читання,</p>

	<p>і мовчки, користуватися навчальним, ознайомлювальним та вибірковим видами читання. Формування початкових умінь пошукового читання.</p> <p>Збагачення і розширення словникового запасу. Вдосконалення умінь користуватися словниками різних видів.</p> <p>Визначення комунікативного наміру автора.</p> <p>Визначення структурно-сміслових компонентів тексту.</p> <p>Встановлення зв'язку між одиничними фактами тексту; об'єднання окремих фактів у смислове ціле.</p> <p>Складання простого і складного плану прочитаного.</p> <p>Формування умінь знаходити в тексті конкретну інформацію і використовувати її при підготовці власних висловлювань. Здобуття повної фактичної інформації, що міститься в тексті.</p> <p>Визначення лексико-тематичної основи тексту (підготовка телеграфного повідомлення).</p> <p>Добір тематично однорідних текстів, порівняння їх щодо наявності нової інформації.</p> <p>Перефразування. Еквівалентна заміна.</p> <p>Стислий і вибірковий переказ прочитаного.</p> <p>Визначення засобів зв'язності в тексті.</p> <p>Складання ситуацій до тексту.</p> <p>Прогнозування змісту (на основі поданого висновку тощо).</p> <p>Інтерпретація прочитаного.</p> <p>Аналіз уживання мовних засобів.</p> <p>Розвиток характеристик, які стосуються техніки читання.</p> <p>Говоріння</p> <p>Діалог. Розігрування готового діалогу без опори на текст.</p> <p>Самостійне розширення реплік діалогу відповідно до контексту, комунікативного завдання, за рахунок ініціативного мовлення.</p> <p>Конструювання діалогу з набору</p>	<p>користується засвоєними видами читання, опановує пошукове читання; систематично збагачує і уточнює свій словниковий запас, користується словниками різних видів; виділяє логічно-сміслові частини прочитаного; складає простий і складний плани тексту; інтерпретує й оцінює прочитане; аналізує мовне оформлення тексту, визначає засоби зв'язку (в межах вивченого матеріалу); підбирає тематично однорідні тексти; порівнює інформацію двох і більше текстів щодо її новизни; переказує прочитане за самостійно складеним простим чи складним планом докладно, стисло і вибірково (усно і письмово); використовує здобуту з тексту інформацію при підготовці власних висловлювань;</p> <p>складає діалог із запропонованих реплік (із додаванням власних реплік за змістом), на основі тексту чи ситуації спілкування, за аналогією; коректно й ефективно веде діалог з конкретним адресатом за визначеною соціокультурною проблематикою, з</p>
--	--	---

5	<p>запропонованих реплік, на основі тексту, за аналогією, на основі програми спілкування.</p> <p>Складання діалогів на одну тему, але для різних ситуацій спілкування.</p> <p>Докладний, стислий і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесу праці) та роздуму.</p> <p>Докладний усний переказ текстів публіцистичного стилю.</p> <p>Переказування тексту з адресацією його певній особі чи групі осіб та оформленням засобами монологічного мовлення.</p> <p>Переказ прочитаного з доповненням.</p> <p>Розгортання діалогічних реплік у монологічне висловлювання.</p> <p>Розповідь на основі прочитаного, побаченого, почутого.</p> <p>Завершення висловлювання за поданим початком.</p> <p>Стислий виклад змісту теленовин, переглянутого кінофільму.</p> <p>Усне повідомлення про якусь подію.</p> <p>Опис жанрової картини.</p> <p>Самостійне створення монологічних висловлювань вивчених стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Письмо</p> <p>Написання переказів (за простим або складним планом).</p> <p>Докладний і стислий перекази розповідних текстів з елементами опису (зовнішності людини, процесу праці) і роздуму.</p> <p>Написання творів (за простим або складним планом).</p> <p>Твір-опис зовнішності людини, процесу праці (за власними спостереженнями і за картиною).</p> <p>Твір-оповідання за поданим сюжетом.</p> <p>Твір-роздум дискусійного характеру.</p> <p>Допис дискусійного характеру в газету.</p>	<p>представниками різних вікових груп, знайомими і незнайомими, безпосередньо й опосередковано (телефоном), дає логічну й емоційну оцінку реплік співрозмовника.</p> <p>Ініціює, підтримує розмову і реагує на репліки співрозмовника в різних ситуаціях спілкування; висловлює сумнів з приводу достовірності одержаної інформації чи її джерела, впевненість у її недостовірності; просить уточнити інформацію; висловлює схвалення, зацікавленість, згоду, незгоду, стурбованість, хвилювання, подив, невдоволення, заборону, радість, захоплення, побажання, заклик, дає дозвіл, пораду тощо; реагує на відповідні репліки; бере участь у дискусіях на знайому тематику, висловлює й переконливо аргументує власну думку, спростовує помилкові твердження, дотримуючись правил ведення дискусії;</p> <p>переказує зміст прочитаного (прослуханого) тексту; складає підготовлені усні висловлювання вивчених стилів, типів і жанрів мовлення; дотримується вимог до усного мовлення та правил спілкування;</p> <p>переказує прослухане і прочитане за самостійно складеним простим і складним планом докладно і стисло.</p> <p>складає твори (вказаних у програмі видів) за простим і складним планом, вибирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення (розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий), використовує різні типи мовлення (в тому числі описи зовнішності людини і процесу праці, роздум дискусійного характеру); добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю</p>
---	---	---

6	<p>Телеграма.</p> <p><u>Ділові папери</u></p> <p>Розписка. Доручення.</p> <p><u>Переклад</u></p> <p>Переклад з російської мови текстів, які містять описи зовнішності людини, процесів праці, роздуми. Переказ-переклад (письмовий). Знаходження лексико-граматичних розбіжностей між вихідним текстом і варіантами його перекладу.</p>	<p>мовлення; вдосконалює <u>написав</u>.</p> <p>пише телеграму;</p> <p>складає розписку, доручення.</p> <p>перекладає з російської мови речення, діалоги, тексти вивчених стилів, типів і жанрів мовлення (у т. ч. з описами зовнішності людини, процесів праці та роздумів) у межах вивченого мовного матеріалу; здійснює переказ-переклад; знаходить лексико-граматичні розбіжності між вихідним текстом і варіантами його перекладу.</p>
---	---	---

4	5	<p>дієприкметниковими зворотами. Синоніміка складних і простих речень з дієприкметниковими зворотами. Активні і пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часу (практично). Правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників.</p> <p>Н у дієприкметниках та нн у прикметниках дієприкметникового походження.</p> <p>Не з дієприкметниками.</p> <p>Безособові дієслівні форми на -но, -то.</p> <p>Вживання в усному і писемному мовленні безособових дієслівних форм на -но, -то.</p>	<p>дієприкметники у мовленні, знаходить вивчені орфограми і пунктограми, пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами, виділяє комами дієприкметникові звороти</p>
		<p>ДІЄПРИСЛІВНИК</p> <p>Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <p>Не з дієприслівниками.</p> <p>Дієприслівниковий зворот. Кома при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові.</p> <p>Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення (практично).</p> <p>складні випадки вживання дієприслівників доконаного і недоконаного виду.</p> <p>Правильне використання дієприслівників у побудові речень.</p> <p>Використання дієприслівникового звороту як засобу зв'язку речень у тексті; дотримання інтонації речень з дієприслівниковими зворотами.</p>	<p>розпізнає дієприслівники, визначає їх морфологічні ознаки, синтаксичну роль;</p> <p>розрізняє дієприслівники недоконаного і доконаного виду;</p> <p>утворює дієприслівники обох видів від дієслів;</p> <p>робить розбір дієприслівника як частини мови;</p> <p>правильно буде й інтонація речення з дієприслівниковими зворотами;</p> <p>знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; обгрунтовує вживання розділових знаків, правильно пише не з дієприслівниками, відокремлює комами дієприслівникові звороти й одиничні дієприслівники, знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(50 год.)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1.	1	<p>ВСТУП</p> <p>Місце української мови серед інших слов'янських мов.</p>	<p>Учень:</p> <p>визначає місце української мови серед інших слов'янських мов;</p>
2	2	<p>ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО</p> <p>Розділові знаки в синтаксичних конструкціях.</p> <p>Найскладніші орфограми.</p>	<p>застосовує здобуті знання, сформовані уміння і навички;</p>
3	12	<p>МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ ДІЄПРИКМЕТНИК</p> <p>Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <p>Відмінювання дієприкметників.</p> <p>Правопис голосних у закінченнях дієприкметників.</p> <p>Дієприкметниковий зворот.</p> <p>Виділення комами дієприкметникових зворотів (після означуваного іменника).</p> <p>Правильна побудова речень з дієприкметниковими зворотами.</p> <p>Інтонація речень</p>	<p>розпізнає дієприкметники, відмежовує їх від дієприслівників, визначає морфологічні ознаки, синтаксичну роль;</p> <p>розрізняє активні й пасивні дієприкметники;</p> <p>правильно наголошує дієприкметники;</p> <p>узгоджує дієприкметники з означуваними іменниками;</p> <p>утворює від дієслів дієприкметники;</p> <p>робить розбір дієприкметника як частини мови;</p> <p>правильно буде речення з дієприкметниковими зворотами;</p> <p>правильно використовує</p>

5	12	<p>Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <p>Ступені порівняння прислівників.</p> <p>Способи творення прислівників.</p> <p>Правильний наголос у прислівниках.</p> <p>Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також для виразності мовлення.</p> <p>Букви н та вн у прислівниках.</p> <p>Не і ні з прислівниками.</p> <p>И та і в кінці прислівників.</p> <p>Дефіс у прислівниках.</p> <p>Написання прислівників разом і окремо</p>	<p>розпізнає прислівники, визначає їх морфологічні ознаки, синтаксичну роль;</p> <p>утворює прислівники за допомогою відомих способів словотвору;</p> <p>утворює ступені порівняння прислівників, правильно наголошує і вживає прислівники вищого і найвищого ступеня;</p> <p>добирає до прислівників синоніми, антоніми і вживає їх у мовленні;</p> <p>використовує прислівники як засіб зв'язку речень у тексті, а також для виразності мовлення, вираження оцінки;</p> <p>складає і використовує у мовленні речення з обставинами, вираженими прислівником;</p> <p>знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил, правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
---	----	--	---

6	5	<p>СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ ПРИЙМЕННИК</p> <p>Прийменник як службова частина мови. Прийменник як засіб зв'язку в словосполученні. Непохідні й похідні прийменники.</p> <p>Написання похідних прийменників разом, окремо і через дефіс.</p> <p>Особливості вживання деяких прийменників в українській мові у зіставленні з російською. Правильне вживання прийменників з іменниками.</p> <p>Використання у мовленні прийменників-синонімів.</p>	<p>розрізняє самостійні та службові частини мови; розпізнає прийменники, визначає їх граматичні ознаки; розрізняє непохідні й похідні прийменники;</p> <p>визначає відмінок, з яким ужито прийменник;</p> <p>робить розбір прийменника як частини мови;</p> <p>правильно вживає у мовленні прийменники (у т. ч. прийменники-синоніми);</p> <p>знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; правильно пише прийменники, знаходить і виправляє помилки на вивчені правила;</p>
7	5	<p>СПОЛУЧНИК</p> <p>Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності їх види (практично).</p> <p>Вживання сполучників у простому й складному реченнях.</p> <p>Написання сполучників разом і окремо.</p> <p>Використання сполучників для зв'язку речень у тексті. Вживання деяких сполучників у російській та українській мовах. Використання у мовленні сполучників-синонімів.</p>	<p>розрізняє сполучники, визначає їх граматичні ознаки;</p> <p>розрізняє сполучники сурядності й підрядності їх види;</p> <p>робить розбір сполучника як частини мови;</p> <p>будує прості й складні речення зі сполучниками сурядності, будує складні речення зі сполучниками підрядності й правильно вживає їх у мовленні;</p> <p>використовує сполучники-синоніми у різних стилях мовлення;</p> <p>знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил; правильно пише сполучники, знаходить і виправляє помилки на вивчені правила;</p>
8	4	<p>ЧАСТКА</p> <p>Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням.</p> <p>Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки. Не з різними частинами мови (узагальнення).</p> <p>Використання часток як засобу виразності мовлення.</p>	<p>розпізнає частки, розрізняє їх за значенням і роллю в реченні;</p> <p>розрізняє частку не і префікс не-;</p> <p>робить розбір частки як частини мови; правильно використовує частки у мовленні;</p> <p>правильно пише частки й обґрунтовує їх написання за допомогою правил; знаходить і виправляє помилки в своєму і чужому текстах</p>
9	1	<p>ВИГУК</p> <p>Вигук як особлива частина мови.</p> <p>Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.</p> <p>Правильне читання речень із вигуками</p>	<p>розпізнає і правильно виділяє вигуки за допомогою інтонації під час читання і в усному мовленні;</p> <p>правильно вживає вигуки;</p> <p>знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил, обґрунтовує вживання розділових знаків; правильно</p>

10	3	УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО З МОРФОЛОГІЇ ТА ОРФОГРАФІЇ Частини мови (самостійні, службові, вигук). Їх значення та граматичні ознаки. Найскладніші орфограми.	
----	---	--	--

8 КЛАС

(Усього - 68 год., 2 год. на тиждень, резервний час – 2 год.)

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(14 годин)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів
1.	14 (заг.)	Відомості про мовлення Поглиблення знань про мовлення (усне і писемне), спілкування, текст, стилі і типи мовлення. Сміслові зв'язки в тексті. Основна й уточнювальна інформація. Синтаксичні засоби зв'язку. Особливості побудови опису місцевості, пам'яток історії і культури, роздуму дискусійного характеру. Оповідання на основі почутого (з обрамленням). Аудіювання Аудіювання природного українського мовлення, аудіотекстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Вичленування різних категорій смислової інформації (аудіювання тексту при візуальній опорі на його стислий переказ з метою поширення тексту за рахунок одержаної інформації). Трансформація аудіотексту (заміна прямої мови непрямою і навпаки). Орієнтований на певну аудиторію переказ прослуханого тексту. Аудіювання тексту з його наступним продовженням. Використання фактів, аргументів із прослуханого тексту в розгорнутих відповідях на запитання за його	Учень / учениця: <ul style="list-style-type: none"> • використовує здобуті знання при побудові і вдосконаленні власних висловлювань; • уважно слухає, осмислює почуте; • вичленює різні категорії смислової інформації; • запам'ятовує почуте, робить записи, тематичні виписки з метою кращого засвоєння почутого; • переказує прослухане за самостійно складеним простим і складним планом докладно, стисло і вибірково; • переказує прочитане, трансформуючи його (замінюючи пряму мову непрямою і навпаки); • переказує прослуханий текст з урахуванням особливостей аудиторії (ступеня підготовки, обізнаності, зацікавленості темою і т. ін.); • прогнозує зміст аудіотексту; • використовує інформацію

		<p>змістом. Тематичні виписки як засіб засвоєння почутого. Складання ситуацій до аудіотексту. Цільове аудіювання з метою здобуття, відбору і використання необхідної інформації для побудови висловлювань. Аналіз ужитих в аудіотексті мовних засобів. Підготовка монологічних і діалогічних висловлювань за проблематикою прослуханого тексту. Вибіркове аудіювання фрагментів тексту із завданням (знайти розбіжності в записаному і озвученому текстах, неточності у письмовому перекладі з російської мови на українську). Усний переклад озвученого тексту українською мовою.</p> <p>Читання Виразне читання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови. Вдосконалення умінь читати вголос і мовчки, користуватись вивчальним, ознайомлювальним, вибірково і пошуковим видами читання. Формування початкових умінь переглядового читання. Спостереження за зміною семантики речень відповідно до зміни логічного наголосу під час читання. Знаходження в тексті основної й уточнювальної інформації. Перегляд текстів з метою формування порушеної в них проблеми, відбору фактів і доказів, які стосуються певної теми. Знаходження в тексті місць, де розкриваються різні аспекти проблеми. Порівняння викладених у тексті поглядів на ту саму проблему. Вибіркове коментування прочитаного. Перегляд матеріалів періодики з метою відбору і передачі змісту найцікавіших. Прогнозування змісту (за висновком). Аналіз мовних засобів, синтаксичної</p>	<p>прослуханого тексту у відповідях на запитання за його змістом та при підготовці власних висловлювань; • аналізує мовні засоби прослуханого тексту; • узагальнює, робить висновки, висловлює власну думку з приводу почутого; • складає монологічні й діалогічні висловлювання за проблематикою прослуханого тексту;</p> <p>• користується засвоєними видами читання; виразно читає тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог "Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів..."; виражає за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум; • визначає логіку і структуру тексту; • переказує прочитане за самостійно складеним простим і складним планом докладно, стисло і вибірково; • трансформує прочитаний текст у процесі його переказу (замінює пряму мову непрямою); • читає, розуміє без словника і передає зміст статті в періодиці на суспільно-політичну, культурно-мистецьку тему; • сприймає і творчо переробляє смислову інформацію тексту, розрізняє основну й уточнювальну інформацію; • порівнює інформацію двох і більше текстів спорідненої тематики; добирає тематично однорідні тексти; • пов'язує зміст тексту з життєвими досвідом, реальними ситуаціями спілкування;</p>
--	--	---	---

	<p>структури тексту (в межах вивченого мовного матеріалу). Порівняння оригіналу тексту і 2-3 варіантів його перекладу з метою вибору найточнішого варіанта. Розвиток характеристик, які стосуються техніки читання.</p> <p>Говоріння Діалогічне мовлення. Розігрування готового діалогу без опори на текст. Складання діалогів на одну тему, але для різних ситуацій спілкування. Складання діалогів на основі наданої інформації з урахуванням ситуації і завдань спілкування (завдання збігаються, різняться або суперечать одне одному). Складання діалогів до серії запропонованих обставин. Монологічне мовлення. Монологізація діалогічного ви-словлювання. Докладний, стислий і вибірковий перекази розповідних текстів (у т. ч. з елементами опису місцевості, пам'яток історії та культури). Стислий переказ текстів наукового і публіцистичного стилів. Оповідання на основі почутого (з обрамленням). Розгортання поданого сюжету (сюжетної схеми) в розповідь. Оповідання за поданим кінцем. Складання висловлювання за аналогією з прочитаним. Самостійне створення монологічного висловлювання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • узагальнює викладені факти, робить висновки; • визначає пізнавальну цінність прочитаного; • визначає засоби зв'язку в тексті, аналізує вжиті мовні засоби; • розігрує тотовий діалог без опори на текст; • буде діалоги на одну тему, але для різних ситуацій спілкування; на основі наданої інформації; до серії запропонованих обставин; • веде підготовлений та імпровізований діалог за змістом прочитаного (прослуханого) тексту; • використовує репліки для стимулювання, підтримання діалогу: вказує на зв'язок фактів, нової інформації з відомою, причинно-наслідковий зв'язок подій, явищ, фактів; описує факти, ілюструє повідомлення; цікавиться думкою співрозмовника, виявляє інтерес (брак інтересу) до чогось, висловлює міркування з приводу чогось, обґрунтовує щось; виявляє бажання зробити щось за певних умов, заперечує щось, висловлює впевненість, побажання, надію, сумнів, відмову, захоплену оцінку, байдужість, задоволення, схвалення, стурбованість, застереження, розчарування тощо; вживає форми мовленнєвого етикету; дотримується норм літературної мови та правил • спілкування; • перетворює діалогічне висловлювання в монологічне; • переказує докладно, стисло і вибірково розповідні тексти; стисло переказує тексти наукового і публіцистичного стилів; • виступає зі зв'язним висловлюванням із використанням тематичних виписок; • створює монологічні висловлювання вказаних у програмі видів, складає до них план (складний), добирає відповідний ситуації стиль мовлення, використовує різні типи мовлення;
--	---	---

	<p>Письмо <u>Написання переказів</u> (за складним планом). Докладний, стислий і вибірковий перекази розповідних текстів з елементами опису місцевості, пам'яток історії і культури. <u>Написання творів</u> (за складним планом) із вступом, основною частиною і висновком. Твір-опис місцевості (вулиці, села, міста), пам'яток історії і культури на основі особистих спостережень і вражень. Твір-роздум на морально-етичні та суспільні теми (в публіцистичному стилі). Твір-оповідання на основі почутого (з обрамленням). Тематичні виписки як засіб засвоєння почутого і прочитаного.</p> <p><u>Ділові папери</u> План роботи.</p> <p><u>Переклад</u> Переклад з російської мови текстів, що містять елементи опису (місцевості, пам'яток історії та культури). Переклад текстів наукового і публіцистичного стилів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • робить короткі записи (план, тематичні виписки) в процесі слухання і читання; • складає письмові твори вказаних у програмі видів, складає до них план (складний), добирає відповідно до ситуації спілкування стиль мовлення, використовує різні типи мовлення (в т. ч. опис місцевості, пам'яток історії і культури); правильно вживає цитати; • вдосконалює написане; • складає план роботи, добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення; • перекладає з російської мови тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення; використовує вивчені мовні засоби; вдосконалює текст перекладу.
--	---	---

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(50 год)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів
1	50 (заг.)	ВСТУП Мова – найважливіший засіб пізнання, спілкування і впливу.	Учень / учениця: • обґрунтовує функцію мови як найважливішого засобу пізнання, спілкування і впливу; наводить приклади;
2	1	ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВІВЧЕНОГО В СЬОМОМУ КЛАСІ	

3	4	<p>Частини мови, їх значення та граматичні ознаки. Найскладніші орфограми (за вибором учителя).</p> <p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ СЛОВСПОЛУЧЕННЯ І РЕЧЕННЯ Словосполучення. Будова і види словосполучень за способами вираження головного слова. Практичне засвоєння словосполучень, у яких трапляються помилки у формі залежного слова (в тому числі словосполучень, що різняться в українській і російській мовах). Використання у мовленні синонімічних словосполучень. Речення. Види речень за метою висловлювання, за інтонацією, за будовою; розділові знаки в них (повторення). Порядок слів у реченні. Логічний наголос</p> <p>Логічний наголос і порядок слів як засіб підвищення точності й виразності мовлення. Дотримання інтонації спонукальних і окличних речень, що передає різні емоційні відтінки значення. Риторичні запитання, виклад за допомогою запитань і відповідей як засіб увиразнення мовлення.</p>	<p>застосовує здобуті знання, сформовані вміння і навички на складнішому мовному матеріалі;</p> <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє словосполучення і речення; • пояснює семантику, будову словосполучення; • правильно будує словосполучення; • використовує синонімічні словосполучення; <p>• розрізняє речення вищесказаних видів;</p> <ul style="list-style-type: none"> • виділяє за допомогою логічного наголосу і порядку слів найважливіше слово в реченні; • правильно будує і використовує словосполучення і речення вивчених видів; • змінює порядок слів у реченні відповідно до нового смислу речень; • використовує порядок слів і логічний наголос для увиразнення мовлення; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил і тих, що вивчатимуться надалі; ставить розділові знаки в кінці речення; знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила
4	10	<p>ПРОСТЕ РЕЧЕННЯ ДВОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ ГОЛОВНІ І ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ Підмет і присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Тире між підметом і присудком. Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженому</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє прості й складні речення; • визначає структуру простого двоскладного речення (знаходить головні і другорядні члени); правильно будує прості речення, використовуючи головні й другорядні члени речення; • узгоджує дієслово-присудок із підметом, вираженим словосполученням або складноскороченим словом;

5	6	<p>словосполученням або складноскороченим словом. Єдність видо-часових форм дієслів-присудків як засіб зв'язку речень у тексті. Дотримання правильної інтонації у реченнях без зв'язки. Означення, додток і обставина як другорядні члени речення (повторення). Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин (за значенням). Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами. Обставини часу як засіб зв'язку речень в описових і розповідних текстах, їх синоніміка. Стилїстична роль означень і порівняльних зворотів у художньому мовленні.</p> <p>ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) і підмета (називні). Правильне вживання безособових речень. Речення двоскладні й односкладні різних видів як синтаксичні синоніми. Вживання в описах називних речень для позначення часу і місця. Використання односкладних речень для відтворення стану природи</p>	<p>користується синонімічними варіантами вираження підмета і присудка;</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовує прямий і зворотний порядок слів з урахуванням смислових особливостей висловлювання; • висловлює той самий зміст за допомогою різних синтаксичних засобів; • правильно інтонує речення з пропущеною зв'язкою; виразно читає речення з урахуванням логічних наголосів; • редагує текст з метою вдосконалення й увиразнення його змісту шляхом поширення речень другорядними членами; правильно ставить і обґрунтовує розділові знаки, коли немає зв'язку між підметом і присудком, при поширеній прикладці, порівняльному звороті; знаходить і виправляє помилки. <ul style="list-style-type: none"> • розрізняє види односкладних речень, правильно будує їх; замінює означено-особові речення безособовими • будує і використовує безособові речення з урахуванням особливостей їх вживання в українській та російській мовах; • використовує різні типи простих речень як синтаксичні синоніми; • використовує в описі називні речення для позначення місця і часу дії; вживає односкладні речення для відтворення внутрішнього стану людини і стану природи; • правильно інтонує і використовує вивчені види односкладних речень (у тому числі і як структурні частини складних речень).
6	2	<p>НЕПОВНІ РЕЧЕННЯ Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях. Вживання неповних речень у діалозі, а також у структурі складних речень для уникнення невизначених повторень. Дотримання інтонації неповних речень.</p> <p>РЕЧЕННЯ З ОДНОРІДНИМИ</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> розпізнає неповні речення; правильно будує їх, інтонує і використовує у мовленні, зокрема діалогічному • обґрунтовує вживання тире у неповних реченнях; правильно використовує його;

7	6	<p>ЧЛЕНАМИ</p> <p>Однорідні члени речення (із сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком) як засіб деталізації та конкретизації. Речення з кількома рядами однорідних членів. Кома між однорідними членами. Однорідні й неоднорідні означення.</p> <p>Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.</p> <p>Правильна побудова речень із сполучниками не лише..., а й..., як..., так і... Синонімічність рядів однорідних членів з різними типами зв'язку між ними. Інтонація речень з однорідними членами (в тому числі з узагальнювальними словами)</p>	<ul style="list-style-type: none"> знаходить однорідні члени речення (непоширені й поширені), різні ряди однорідних членів в одному реченні, узагальнювальні слова при однорідних членах; правильно будує речення з однорідними членами з урахуванням їх синонімічності та родо-видових відношень між ними; правильно інтонує і використовує речення з однорідними членами; редагує текст, усуваючи невіправдані повтори речень з однорідними членами; правильно ставить і обґрунтовує розділові знаки при однорідних членах речення.
8	5	<p>РЕЧЕННЯ ЗІ ЗВЕРТАННЯМИ, ВСТАВНИМИ СЛОВАМИ</p> <p>(словосполученнями, реченнями)</p> <p>Форми звертань у діалозі, приватних листах та в офіційних документах.</p> <p>Звертання непоширені й поширені. Розділові знаки при звертанні.</p> <p>Вставні слова (словосполучення, речення), розділові знаки при них.</p> <p>Використання звертань і вставних слів для передачі ставлення до адресата. Синонімічність вставних слів і речень.</p> <p>Використання вставних слів як засобу зв'язку речень у тексті. Інтонація речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями).</p>	<ul style="list-style-type: none"> знаходить звертання, вставні слова (словосполучення, речення), правильно інтонує речення із звертаннями і вставними словами (словосполученнями, реченнями) з огляду на ситуацію спілкування і стиль мовлення; вживає звертання відповідно до адресата, змісту й етикету мовлення; використовує синонімічні вставні слова (словосполучення, речення); вживає вставні слова для зв'язку речень і частин тексту; правильно будує і використовує речення із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями); правильно ставить і обґрунтовує розділові знаки при звертанні, вставних словах (словосполученнях, реченнях).
9	11	<p>РЕЧЕННЯ З ВІДОКРЕМЛЕНИМИ ЧЛЕНАМИ</p> <p>Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення, в тому числі уточнювальні. Розділові знаки при відокремлених членах речення.</p> <p>Правильна побудова речень із дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Дієприслівникові звороти як засіб</p>	<ul style="list-style-type: none"> знаходить відокремлені й уточнювальні члени речення; правильно будує, використовує та інтонує речення з відокремленими й уточнювальними членами та їх синтаксичні синоніми; правильно ставить і обґрунтовує розділові знаки при відокремлених і уточнювальних членах

		<p>зв'язку речень у тексті.</p> <p>Інтонація речень з відокремленими і уточнювальними членами.</p> <p>Синонімічність простих речень з відокремленими членами і складних речень дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Дієприслівникові звороти як засіб зв'язку речень у тексті.</p> <p>Інтонація речень з відокремленими і уточнювальними членами.</p> <p>Синонімічність простих речень з відокремленими членами і складних речень.</p>	
10	3	<p>ПРЯМА І НЕПРЯМА МОВА. ДІАЛОГ</p> <p>Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Розділові знаки при прямій мові.</p> <p>Цитата як спосіб передачі чужого мовлення. Розділові знаки при цитаті.</p> <p>Діалог і полілог. Розділові знаки в діалозі та полілозі (повторення).</p> <p>Синонімічність різних способів передачі прямої мови. Заміна прямої мови непрямою. Інтонація речень з прямою мовою, діалогом.</p>	<ul style="list-style-type: none"> знаходить слова і пряму мову, речення з непрямою мовою; замінює пряму мову непрямою і навпаки; знаходить невадо введени в текст цитати; виразно читає тексти з цитатами, прямою мовою, діалогом; правильно використовує пряму мову і цитати; правильно ставить і обґрунтовує розділові знаки при прямій мові, в діалозі, цитаті.
11	1	<p>ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО У ВОСЬМОМУ КЛАСІ</p>	

9 КЛАС
(Усього - 34 год, 1 год. на тиждень)

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

(10 год.)

№ п/п	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів
1	10 (заг.)	Відомості про мовлення Повторення вивченого про мовлення і спілкування, про текст, стилі і типи мовлення.	Учень: застосовує здобуті знання, сформовані уміння і навички;

	<p>Поняття про тези, реферат, доповідь. Добір і систематизація матеріалу для реферату, доповіді.</p>	
2	<p>Аудіювання Аудіювання (глобальне, детальне, критичне) текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Вдосконалення умінь сприймати на слух і розуміти автентичне мовлення в типових ситуаціях спілкування, здобувати, критично оцінювати і доречно використовувати необхідну інформацію. Вибіркове цільове аудіювання текстів. Вичленування різних категорій смислової інформації (визначення в складному синтаксичному цілому речення, яке виражає основну думку). Розвиток аудіативної пам'яті, уваги, уваги, логічного мислення (порівняння двох прослуханих фрагментів щодо наявності/пропуску нової інформації). Усний <i>переклад</i> озвученого тексту українською мовою. Аналіз уживання мовних засобів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • уважно слухає; сприймає з голосу і розуміє, аудіо-, відеотексти різних стилів, типів і жанрів мовлення, а також усне мовлення (монологічне й діалогічне); живе або в запису, розгорнуте і поживлене, як на близькі, так і на незнайомі теми, в особистісній, публічній та освітній сферах; визначає тон, настрій мовця; • володіє різними стратегіями аудіювання; • розуміє на слух записані або трансльовані аудіоматеріали широкого спектра соціокультурної тематики (в т. ч. морально-етичної та суспільної); • засвоює і використовує найбільш важливу й актуальну інформацію з прослуханих повідомлень, аудіо-, відеотекстів різних стилів, типів і жанрів мовлення; • складає план і тези прослуханого, перекладає почуте усно і письмово за простим і складним планом докладно, стисло й вибірково; робить висновки, критично оцінює прослухане і висловлює власну думку; • здійснює усний переклад озвученого тексту; • аналізує вжиті в аудіотекстах мовні засоби;
	<p>Читання Мотивація до читання. Читання автентичних текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення з використанням основних видів (стратегій) читання. Поділ тексту на смислові частини (формулювання висвітлених у тексті проблем). Розуміння фактичного змісту прочитаного (відповіді на проблемні запитання за змістом). Виділення смислових віх (визначення основних проблем, що обговорюються в тексті). Визначення достовірності та цільового призначення наданої в тексті інформації.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • виразно читає автентичні тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення відповідно до норм української літературної мови та вимог "Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів..."; виражає за допомогою темпу, тембру, гучності, швидкості читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум; • пристосовує читання до особливостей слухавської аудиторії; • використовує основні види (стратегії) читання. • знаходить у текстах логічні центри,

	<p>Удосконалення умінь інтерпретувати прочитане (визначення повноти висвітлення автором порушеної в тексті проблеми).</p>	<p>їх взаємозв'язок, розвиває логічну будову тексту;</p>
	<p>Визначення пізнавальної цінності прочитаного (коментування найцікавішої частини тексту). Розвиток умінь висловлювати оцінки судження про прочитане (виявлення розбіжностей у підходах різних авторів до розкриття проблеми). Прогнозування змісту (оцінка складного синтаксичного цілого щодо єдності та логіки викладу; передбачення можливої структури і проблематики тексту за вступним абзацем). Оволодіння структурно-композиційними особливостями текстів різних функціональних стилів (добір статей певної проблематики з кількох газет). Розвиток умінь пошукового читання (знаходження авторського висновку тощо). Системні і вибірково <i>переклад</i> текстів наукового, публіцистичного і художнього стилів. Розвиток характеристик, які стосуються техніки читання.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • знаходить необхідну інформацію (в т. ч. шляхом перегляду кількох текстів), сприймає, визначає її достовірність, цільове призначення, пізнавальну цінність; критично оцінює, інтерпретує і переробляє здобуту інформацію, реагує на неї, співвідносить зі своїм життєвим досвідом і використовує за призначенням; зіставляє різні погляди на ту саму проблему, робить висновки й узагальнення; • переказує прочитане усно і письмово за самостійно складеним планом (простим і складним) докладно, стисло і вибірково; • робить висновки з прочитаного; • складає тези прочитаного, робить тематичні виписки як основу для усного і письмового повідомлення; • складає реферати (довідки) на основі двох-трьох джерел;
	<p>Говоріння Діалог. Ведення діалогу в ситуаціях офіційного та неофіційного спілкування в особистісній, публічній та освітній сферах, у т. ч. діалогу – обміну інформацією, думками, судженнями, діалогу – спонування до дії (наприклад, у ході виконання спільного завдання), дискусії в межах обговорюваної проблеми або на основі прочитаного тексту із дотриманням основних характеристик діалогу; норм української літературної мови, мовленнєвого етикету і правил спілкування.</p> <p>Вибірковий переказ тексту з висвітленням однієї думки чи ряду взаємозв'язаних думок. Розгортання поданої тези в <i>в'язне висловлювання</i> з доведенням правильності своєї позиції. Підготовка монологічного висловлювання за тезами. Самостійне створення монологічного висловлювання. Дискусія на морально-етичну тему.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ефективно й коректно веде діалог; бере активну участь у дискусії; вільно спілкується з двома-трьома співрозмовниками; дотримується основних характеристик діалогу (лаконічність, логічність, виразність, доречність, гнучкість та ін.); норм української літературної мови і правил спілкування; • ініціює, підтримує розмову і реагує на реакції співрозмовника в типових ситуаціях спілкування: заперечує достовірність наведеного факту і повідомляє дійсний факт; протиставляє факти, повідомлення, інформацію; робить спробу вплинути на чийсь думку, змінити її, використовуючи в діалозі факти з різних джерел, які підтверджують правильність думки; аргументовано заперечує; висловлює готовність прийняти позицію співрозмовника;

		<p>визнає свою неправоту і правоту співрозмовника; коректно перериває партнера; просить вибачення за вимушене втручання в розмову і переривання співрозмовника; створює зв'язні висловлювання відповідно до прийнятих норм</p> <p>Письмо Написання переказів (за складним планом). <i>Стислий і вибірково переклад</i> текстів наукового, публіцистичного і художнього стилів. Написання творів (за складним планом). <i>Таір</i> у публіцистичному стилі на морально-етичні та суспільні теми. Оповідання на самостійно вибрану тему. Добір із тексту речень, які ілюструють наведені твердження. Розгортання поданої тези за рахунок відповідного матеріалу з тексту. <i>Тези</i> статей на морально-етичні та суспільні теми. <i>Тематичні виписки</i> як спосіб засвоєння і запам'ятовування прочитаного і прочитаного. Доповідь (реферат) на основі двох-трьох джерел на морально-етичні та суспільні теми. Удосконалення зв'язних висловлювань.</p> <p>Ділові папери <i>Заява. Автобіографія. Анкета.</i></p> <p>Переклад <i>Переклад</i> з російської мови різних за стилем і жанром уривків або невеликих закінчених творів.</p> <p>Міжпредметні зв'язки. Виступ проблемного характеру на літературну тему; план-конспект, тези літературно-критичних статей, окремих розділів підручника (література).</p>	<p>• складає перекази і твори (вказаних у програмі видів); осмислює тему, розвиває її, підпорядковує висловлювання темі й основній думці; добирає і систематизує матеріал з двох-трьох джерел, складає доповіді (реферати) на основі двох-трьох джерел, узагальнює в своєму висловлюванні різні думки, підходи, робить висновки; складає оповідання на самостійно вибрану тему; вибирає стиль, відповідний ситуації спілкування; використовує різні типи мовлення; висловлює свої враження і почуття;</p> <p>• складає заяву, автобіографію, заповнює анкету;</p> <p>• добирає мовні засоби відповідно до задуму висловлювання і стилю мовлення;</p> <p>• дотримується вимог до відповідного жанру;</p> <p>• вдосконалює висловлювання згідно з вимогами до письмового мовлення;</p> <p>перекладає різні за стилем і жанром уривки або невеликі закінчені твори, дотримуючись вимог до цього виду мовленнєвої діяльності</p>
--	--	--	--

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(24 год.)

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
---	-----------------	-----------------------------	--

1	24 (заг.) 1	<p>ВСТУП Мова – суспільне явище.</p> <p>ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО Просте речення. Двоскладне й односкладне просте речення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обгрунтовує виникнення, розвиток і функціонування мови як суспільного явища; • застосовує здобуті знання, сформовані вміння і навички на складнішому мовному матеріалі;
2	4	<p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ Складне речення, його ознаки. Види складних речень (сполучникові й безсполучникові).</p> <p>СКЛАДНОСУРЯДНЕ РЕЧЕННЯ Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Сміслові зв'язки між компонентами складносурядного речення. Розділові знаки між частинами складносурядного речення. Інтонація складносурядного речення. Синоніміка складносурядних речень з різними сполучниками, а також складносурядного речення і ряду простих речень. Міжпредметні зв'язки Опис у художньому творі (література)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє складні речення і прості з однорідними та відокремленими членами; визначає компоненти в складному реченні та засоби зв'язку між ними; • розрізняє складносурядні речення, визначає їх структуру, смисловий зв'язок і мовні засоби зв'язку між його частинами; правильно будує складносурядні речення, використовуючи синонімічні сполучники і сполучні слова; правильно інтонуює і вживає їх у мовленні; використовує як синоніми прості й складні речення; <p>правильно ставить і пояснює розділові знаки між частинами складносурядного речення; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.</p>
3	5	<p>СКЛАДНОПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ Складнопідрядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому (практично). Розділові знаки між головними і підрядними реченнями. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії і ступеня, порівняльні, причинні, наслідкові, мети, умовні, допустові).</p> <p>Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в ньому. Міжпредметні зв'язки Епітет і порівняння як художні засоби (література).</p>	<p>розпізнає складнопідрядні речення, визначає вид підрядного речення; правильно будує складнопідрядні речення, використовуючи синонімічні сполучники і сполучні слова; замінює складнопідрядні речення синонімічними конструкціями; правильно інтонуює і використовує у мовленні складнопідрядні речення та прості з другорядними членами (в т. ч. відокремленими) як синтаксичні синоніми;</p> <p>правильно ставить і пояснює розділові знаки між підрядним і головним реченнями, знаходить і виправляє в чужому і своєму текстах помилки на вивчені правила.</p>

4	4	<p>БЕЗСПОЛУЧНИКОВЕ СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ</p> <p>Смислові відношення між компонентами в безсполучниковому складному реченні. Розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення.</p> <p>Інтонація безсполучникового складного речення. Синоніміка складних речень із сполучниками, без сполучників і простих речень.</p> <p>Міжпредметні зв'язки Опис у художньому творі (література).</p>	<ul style="list-style-type: none"> розпізнає безсполучникові складні речення, визначає і передає за допомогою інтонації смислові відношення між компонентами, що входять до їх складу; правильно будує і використовує у мовленні безсполучникові та синонімічні їм речення із сполучниками і прості речення; обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою пунктуаційних правил, правильно ставить розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
5	2	<p>СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ЗВ'ЯЗКУ</p> <p>Складне речення з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. Розділові знаки в ньому. Синоніміка складних і простих синтаксичних конструкцій.</p> <p>Міжпредметні зв'язки Використання складних синтаксичних конструкцій у художніх описах (література)</p>	<ul style="list-style-type: none"> розпізнає складні речення з різними видами зв'язку, правильно будує і використовує їх у мовленні; вживає складні і прості синтаксичні конструкції як синоніми; обґрунтовує вживання розділових знаків у цих реченнях; правильно ставить в них розділові знаки, знаходить і виправляє в нужному і своєму текстах помилки на вивчені правила.
6	2	<p>ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ</p> <p>Структурна організація тексту. Складне синтаксичне ціле (ССЦ) в структурі тексту.</p> <p>Внутрішньотекстові зв'язки. Види інформації в тексті. Актуальне членування тексту.</p> <p>Довідники з синтаксису і пунктуації.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ділить текст на ССЦ, аналізує їх структуру, способи зв'язку ССЦ у тексті; використовує різні засоби зв'язку компонентів тексту у мовленні; знаходить і виправляє помилки у побудові ССЦ; <p>користується довідниками;</p>
7	5	<p>УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО В 5–9 КЛАСАХ</p> <p>ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ.</p> <p>Основні правила української літературної мови.</p>	<ul style="list-style-type: none"> оперує вивченими поняттями; застосовує здобуті знання, сформовані вміння і навички; знаходить і виправляє орфоспілні, орфографічні, лексичні, граматичні помилки, обґрунтовує

		<p>написання за допомогою вивчених правил; користується словниками різних видів;</p> <p>ЛЕКСИКОЛОГІЯ</p> <p>БУДОВА СЛОВА. СЛОВОТВІР. ОРФОГРАФІЯ</p> <p>Значущі частини слова. Основні способи словотвору. Орфограми в префіксах і суфіксах.</p> <p>МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ</p> <p>Іменник. Прикметник. Числівник. Займенник. Дієслово, його особливі форми. Прислівник. Букви <i>н</i> і <i>nn</i> у частинах мови. Не з різними частинами мови. Дефісні написання. Службові частини мови.</p> <p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ</p> <p>Словосполучення і речення як синтаксичні одиниці. Члени речення і слова, граматично не зв'язані з членами речення (звертання, вставні слова і речення). Види складних речень.</p> <p>Способи передачі чужої мови.</p> <p>Кома і крапка з комою в простому реченні. Розділові знаки при відокремлених означеннях і прикладах.</p> <p>Розділові знаки при відокремлених додатках і обставинах.</p> <p>Кома і крапка з комою в складних реченнях. Двокрапка у простому і складному реченнях. Тире у простому і складному реченнях.</p>	<ul style="list-style-type: none"> правильно будує і використовує у мовленні речення різних типів; правильно ставить розділові знаки відповідно до вивчених пунктуаційних правил; знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила.
--	--	---	---

10 КЛАС

(34 год., 1 год. на тиждень; резервний час – 4 год.)

МОВЛЕННЕВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

(13 год.)

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1		Відомості про мовлення Основні поняття мовлення і спілкування. Види мовленнєвої діяльності, їх взаємозв'язок. Вимоги до культури мовлення. Шляхи підвищення	Учень: будує висловлювання з урахуванням здобутих знань, дотримується вимог до культури мовлення; систематично працює над

	<p>особистої культури мовлення. Конспект. Анотація. Відгук. Бібліографія.</p>	<p>підвищенням особистої культури мовлення;</p>
2	<p>Аудіювання</p> <p>Слухання–розуміння текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, природного українського мовлення, фоно-, аудіо-, відеозаписів із застосуванням різних видів аудіювання. Визначення на слух слів і словосполучень, які є “несправжніми друзими перекладача”.</p> <p>Складання плану висловлювання за кількома прослуханими фрагментами тексту.</p> <p>Цільове аудіювання із визначенням завданням (скласти тези, конспект, зробити тематичні виписки).</p> <p>Прослуховування фоно-, аудіо-, відеозаписів з метою підготовки до дискусії на морально-етичну тему із довільним виписуванням окремих думок, цитат, тез, ключових слів.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • адекватно сприймає усне мовлення в будь-якому пред'явленні; користується різними видами аудіювання; • виділяє на слух найбільш важливу й актуальну інформацію; визначає предмет обговорення й основну тезу в чужому мовленні; • ставить різноманітні проблемні запитання за змістом прослуханого; користується різними способами засвоєння почутого; • визначає жанр усного мовлення та співвідносні з ним елементи композиції; аналізує й оцінює композицію і мовне оформлення чужого мовлення; • складає план, тези і конспект прослуханої лекції, доповіді з реконструкцією основних її положень; • розуміє зміст кінофільмів; • помічає і виправляє помилки в усному мовленні;
3	<p>Читання</p> <p>Читання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення із застосуванням засвоєних стратегій читання.</p> <p>Еквівалентна заміна (вибір з-поміж кількох анотацій тієї, яка найповніше передає зміст тексту).</p> <p>Розуміння фактичного змісту (формулювання порушень/висвітлених у тексті проблем; відповіді на проблемні запитання за змістом; підготовка анотації).</p> <p>Розвиток умінь інтерпретувати прочитане (визначення ступеня повноти висвітлення автором порушеної в тексті проблеми).</p> <p>Визначення пізнавальної цінності прочитаного (складання анотації до тексту із розкриттям його інформативної цінності).</p> <p>Аналіз використаних автором мовних засобів.</p> <p>Відгук про книжку.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • адекватно сприймає писемне мовлення; користується різними стратегіями читання відповідно до визначених вимог; • виділяє найбільш важливу й актуальну інформацію в прочитаному, користується різними способами її засвоєння; • складає план прочитаного, тези, конспект, анотацію, робить тематичні виписки; • аналізує й оцінює композицію і мовне оформлення тексту; • пише відгук про книжку; • складає бібліографію; • знаходить і усуває недоліки в побудові та мовному оформленні тексту;

	<p>Складання бібліографії.</p>	
4	<p>Говоріння</p> <p>Діалог. Ведення діалогу відповідно до запропонованої ситуації із самостійним визначенням його теми і змісту.</p> <p>Компонування розроблених мікродіалогів у цілісний тривалий діалог.</p> <p>Складання діалогів для спілкування в умовах ведення дискусії.</p> <p>Розгорнута відповідь на запитання з попереднім переглядом текстових матеріалів.</p> <p>Складання зверненого монологічного висловлювання для заданої ситуації спілкування.</p> <p>Виступ на зборах, семінарах (підготовлений і непередготовлений).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • коректно й ефективно веде діалог у діапазоні соціокультурної проблематики, використовуючи відповідні мовні засоби і контролюючи мовний аспект спілкування; ініціює, підтримує розмову і реагує на репліки співрозмовника в різних ситуаціях спілкування; виявляє обізнаність/необізнаність із певної проблеми; висловлює припущення щодо імовірності; • (малоймовірності, неможливості) чогось; висловлює невдоволення діями співрозмовника, спростовує його твердження, виявляє підтримку і т. ін.; пристосовується до зміни напрямку розмови; • висловлюється майже спонтанно, створює монологічні висловлювання різних стилів, типів і жанрів мовлення з урахуванням ситуації спілкування; доречно й контрольовано використовує засвоєні мовні засоби; коректує усне мовлення відповідно до реакції слухача;
5	<p>Письмо</p> <p>Конспектування висловлювань, що сприймаються на слух.</p> <p>Тематичні виписки, тези, конспект прочитаного (художнього твору, публіцистичної та науково-популярної статей).</p> <p>Перекази із творчим завданням (висловлення власного ставлення до подій, героїв, їхніх вчинків тощо).</p> <p>Твори на морально-етичну тему.</p> <p>Нарис на основі життєвих вражень.</p> <p>Виступ на зборах, семінарах (підготовлений).</p> <p>Відгук про твір мистецтва (картину, скульптуру, архітектурну споруду та ін.).</p> <p>Редагування текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Бібліографія. Анотація.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • відтворює на письмі готові тексти, укладені творчим завданням; • складає тези, конспект, робить тематичні виписки на основі виділення найважливішої, значущої інформації із дотриманням вимог до цього виду робіт; • пише твори вказаних у програмі видів відповідно до прийнятих вимог (добре структуровані, з чітким, точним і зв'язним викладом думок, розгорнутою аргументацією, відповідними прикладами і виділенням значущих думок, визначенням шляхів і способів розв'язання проблеми, логічним висновком та належним мовним оформленням); • удосконалює написане; • складає бібліографію, анотацію;
6	<p>Ділові папери</p> <p>Доручення. Офіційний лист.</p>	
7		

	Вітальний адрес. Переклад Переклад текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Переказ-переклад.	<ul style="list-style-type: none"> оформляє належним чином ділові папери вказаних у програмі видів; перекладає з російської мови тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення; здійснює переказ-переклад.
--	---	--

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ
(16 год.)

Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1 1	КУЛЬТУРА МОВИ І СТИЛІСТИКА ВСТУП Роль мови у формуванні особистості. Культура мовлення – важлива складова загальної культури людини; її соціальне значення.	Учень: <ul style="list-style-type: none"> розкриває роль мови у формуванні особистості; обґрунтовує необхідність додержання культури мовлення як показника загальної культури й рівня інтелектуального розвитку кожної людини; характеризує основні вимоги до мовлення;
2 1	ПРАВИЛЬНІСТЬ МОВЛЕННЯ Відповідність нормам літературної мови як одна з основних вимог до культури мовлення. Норми української літературної мови (орфоепічні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні, орфографічні, пунктуаційні) (поглиблене повторення й систематизація).	
3 2	ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ Вимова ненаголошених голосних; вимова приголосних та їх сполучень; вимова звуків у словах іншомовного походження; правильне наголошування слів. Орфоепічні словники. Стилістичні засоби фонетики.	<ul style="list-style-type: none"> дотримується орфоепічних норм в усному мовленні та під час читання; вільно користується орфоепічним словником; помічає і виправляє орфоепічні помилки; визначає і комунікативно доцільно використовує стилістичні можливості вивчених мовних одиниць в усному мовленні;
4 1	ЛЕКСИЧНІ НОРМИ Лексичне значення слів. Слово і контекст; залежність значень слова від контексту. Вживання слів відповідно до їх лексичного значення, стилю і жанру мовлення.	<ul style="list-style-type: none"> вживає слова відповідно до їх лексичних значень, правильно використовує у мовленні багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми, слова в переносному значенні з урахуванням стилю мовлення;

5 6	Тлумачні і двомовні словники. МОРФОЛОГІЧНІ НОРМИ Рід і число іменників. Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників. Кличний відмінок. Синонімія деяких відмінкових конструкцій. Правильне вживання паралельних відмінкових закінчень іменників, іменників у кличному відмінку при звертанні. Ступені порівняння прикметників. Запобігання помилкам у використанні форм вишого і найвишого ступенів. Прикметники твердої і м'якої груп, їх відмінювання. Числівники кількісні й порядкові. Правильне вживання відмінкових форм іменників при кількісних числівниках; правильне вживання числівників для позначення дат, часу. Відмінювання займенників. Вживання займенників для зв'язку речень у тексті. Неозначена форма дієслова. Використання у мовленні дієслів-синонімів. Доконаний і недоконаний види дієслова. Вживання дієслівних словосполучень, в яких трапляються помилки у формі залежного слова. Часи дієслова. Вживання форм одного часу замість іншого. Способи дієслів. Вживання одних способів дієслів замість інших. Безособові дієслова. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Правильна побудова речень із дієприкметниковими зворотами. Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Безособові дієслівні форми на -но, -то. Вживання безособових дієслівних форм на -но, -то.	<ul style="list-style-type: none"> правильно вживає частини мови в усному і письмовому мовленні, в т. ч. для зв'язку речень у тексті; визначає і комунікативно доцільно використовує стилістичні можливості засвоєних мовних одиниць у мовленні, вживає різні частини мови для вираження синонімічних значень;
-----	--	---

6	2	<p>Дієприслівниковий зворот. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення. Складні випадки вживання дієприслівників доконаного і недоконаного виду. Правильне використання дієприслівників у побудові речень. Прислівник. Ступені порівняння прислівників. Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також для увиразнення мовлення. Службові частини мови. Правильне вживання службових частин мови. Стилістичні засоби морфології і словотвору.</p> <p>СИНТАКСИЧНІ НОРМИ Словосполучення. Практичне засвоєння словосполучень, в яких трапляються помилки у формі залежного слова; використання у мовленні синонімічних словосполучень. Речення. Підмет і присудок як головні члени речення. Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженому словосполученням. Синонімія форм присудка. Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення. Обставини часу як засіб зв'язку речень в описових і розповідних текстах, їх синонімія. Стилістична роль означень і порівняльних зворотів у художньому мовленні. Стилістичне значення порядку слів. Синонімія двоскладних і односкладних речень. Вживання неповних речень у діалозі. Вставні слова (словосполучення, речення). Синонімія вставних слів і речень. Використання вставних слів як засобу зв'язку речень у тексті. Пряма і непряма мова. Діалог.</p>	<p>• синтаксично правильно буде висловлювання в усній і письмовій формах; використовує синтаксичні конструкції для вираження різних смислових відношень; висловлює той самий зміст за допомогою різних синтаксичних засобів; враховує у мовленні, стилістичне забарвлення синтаксичних засобів; корегує власне і чуже мовлення з погляду дотримання синтаксичних норм;</p>

7	2	<p>Цитата. Синоніміка різних способів передачі прямої мови. Складне речення. Синоніміка простих і складних речень, складних речень зі сполучниками і безсполучникових. Паралельні синтаксичні конструкції з дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами і підрядними реченнями. Особливості синтаксису розмовного мовлення.</p> <p>ПРАВОПИСНІ НОРМИ Найскладніші орфограми. Основні пунктограми у простому й складному реченні, при прямій мові і діалозі.</p>	<p>• пише відповідно до вивчених орфографічних і пунктуаційних правил; обґрунтовує написання; користується орфографічними словниками і довідниками з правопису, синтаксису і пунктуації.</p>
		8	1

II КЛАС
(34 год., 1 год. на тиждень; резервний час – 2 год.)
МОВЛЕННЄВА І МОВНА ЗМІСТОВІЛНІІ

№	Кількість годин	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	8	<p align="center">КУЛЬТУРА МОВИ І СТИЛІСТИКА</p> <p align="center">ВСТУП</p> <p>Роль мови у самовираженні й самореалізації особистості. Основні вимоги до мовлення. Культура мови, стилістика і риторика як сукупність і система комунікативно-стилістичних якостей мовлення та вчення про них. Точність, логічність, чистота, багатство, виразність, доречність – основні комунікативно-стилістичні якості мовлення.</p> <p align="center">ТОЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ</p> <p>Точність мовлення як оптимальне слововживання, вибір мовних засобів, які найадекватніше передають зміст і сутність життєвих реалій.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовує роль мови як засобу самовираження й самореалізації особистості; • знає основні комунікативно-стилістичні якості мовлення і використовує їх при створенні і вдосконаленні висловлювань; • співвідносить предмети і явища реального світу зі словами, які їх позначають;

	<p>Точність у використанні лексичних засобів мови (синонімів, омонімів, паронімів, багатозначних слів, слів іншомовного походження, професіоналізмів, архаїзмів, неологізмів, фразеологізмів) у різних стилях.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вживання слів у властивому їм значенні. Попередження лексичних помилок в усному і писемному мовленні. <p>ЛОГІЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ Умови логічності висловлювання (додержання логічної послідовності порядку слів, логічних пауз і логічного наголосу, смислових, структурних та інтонаційних зв'язків).</p> <p>Абзац як засіб логічної організації висловлювання: Службові та вставні слова як засіб додержання логічності. Трьохчастинна побудова тексту (вступ, основна частина, заключна частина) як найбільш адекватна логіці розвитку думки.</p> <p>Попередження змістових помилок у мовленні учнів.</p> <p>Вимоги до логічності мовлення у різних стилях. Логічність – одна з найістотніших якостей наукового стилю.</p> <p>ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ Чистота мовлення і загальна культура людини. Чисте мовлення – мовлення без невластивих українській літературній мові включень, порушень мовних норм.</p> <p>Використання у мовленні слів іншомовного походження, лексики обмеженого вживання – діалектизмів, професіоналізмів, жаргонізмів (поглиблене повторення).</p> <p>БАГАТСТВО МОВЛЕННЯ Багатство мови і мовлення: інтонаційне, лексичне, фразеологічне, морфологічне, синтаксичне.</p> <p>Ресурси збагачення мовлення (емоційно-оцінна лексика, тропи, синтаксичні конструкції, у тому числі стилістичні фігури).</p> <p>Синонімія (лексична, фразеологічна, морфологічна, синтаксична, стилістична).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • створює висловлювання, найбільш адекватні предмету мовлення (явищу дійсності); користується різними формами передачі думки ресурсами мови, враховує знання адресата про предмет мовлення; корегує власні й чужі тексти з погляду дотримання точності мовлення; • визначає засоби логічності в тексті; • враховує вимоги логічності мовлення під час складання плану, тез, конспектів, побудови зв'язних висловлювань; • використовує різні способи розкриття теми і прийоми доведення; • корегує власні й чужі тексти з погляду дотримання логічності мовлення; • визначає сферу використання лексичних засобів мови, правильно вживає їх; • враховує вимоги чистоти мовлення при побудові зв'язних висловлювань; корегує власні й чужі тексти з погляду дотримання чистоти мовлення; • знаходить і використовує у мовленні тропи і стилістичні фігури, синонімічні засоби мови, застосовує їх з метою впливу на аудиторію під час публічних виступів; • користується словниками; • враховує вимоги багатства мовлення при побудові зв'язних висловлювань; корегує власні й чужі тексти з погляду багатства мовлення;
--	--	--

	<p>ВИРАЗНІСТЬ МОВЛЕННЯ Фонетичні засоби виразності мовлення (виражальні можливості звуків – алітерація, асонанс, анафора, епіфора, інтонація, інтенсивність, темп, паузи, логічний наголос); невербальні засоби (жести, міміка, поза та ін.) (поглиблене повторення). Вимоги до виразності мовлення в різних стилях. Художня література як джерело збагачення мовлення засобами виразності.</p> <p>ДОРЕЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ Стильова доречність і мовленнєва ситуація: взаємозв'язок мовленнєвої ситуації, ознак стилю і мовних засобів його вираження.</p> <p>Функціональні та експресивні засоби мови.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • визначає звукові, лексичні, синтаксичні (інверсія, риторичне запитання, безсполучникові та сполучникові конструкції) засоби мовленнєвої виразності, використані при створенні текстів різних стилів і жанрів; • враховує вимоги виразності мовлення (в тому числі невербальні) при створенні зв'язних висловлювань, зокрема в публічних виступах з метою впливу на аудиторію; корегує власні й чужі тексти задля надання йому виразності; • оцінює мовні засоби з погляду доречності їх використання в тому чи іншому стилі мовлення; визначає стилістичну забарвленість засобів мови і можливості їх використання в тексті; вживає у мовленні функціональні та експресивні засоби мови з урахуванням типу, стилю і жанру висловлювання; корегує власні й чужі тексти з погляду доречності мовлення.
2	<p>ВИДИ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</p> <p>Відомості про мовлення Функціонування мови і сфери спілкування (особиста, публічна, освітня, професійна).</p> <p>Особливості будови і мовного оформлення усних і письмових творів вказаних у програмі видів.</p> <p>Аудіювання Аудіювання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, природного мовлення носіїв мови із застосуванням різних видів аудіювання.</p> <p>Цільове аудіювання з певною метою (одержати необхідну інформацію для підготовки повідомлення, виступу під час дискусії, монологічного висловлювання до заданої ситуації спілкування).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовує здобуті знання під час спілкування, при побудові і вдосконаленні зв'язних висловлювань; • уважно слухає; • розуміє всі види усного мовлення, яке звучить з природного швидкістю; аналізує чуже мовлення щодо його структури, змісту і мовного оформлення; помічає і виправляє недоліки; виділяє, критично оцінює й інтерпретує інформацію, користується різними способами її засвоєння і використання;

	<p>Читання Читання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення із застосуванням різних видів і стратегій читання. Визначення пізнавальної цінності прочитаного (порівняння інформації з двох-трьох джерел щодо розходження у трактуванні певної проблеми). Підтвердження викладеної в тексті точки зору власними прикладами. Стилістичний аналіз і стилістичне редагування тексту.</p> <p>Говоріння Діалог. Діалог публічний відповідно до запропонованої ситуації спілкування. Діалог-полеміка. Діалог-дискусія. Складання діалогів. Аргументовані відповіді на запитання під час дискусії, виголошення публічної промови. Спрощування хибних тверджень. Наведення аргументів (контраргументів) щодо спірних тверджень. Докладний переказ прослуханого монологічного висловлювання від імені оратора. Переказ із творчим завданням. Виступ публіцистичного характеру з використанням прийомів риторичної майстерності.</p> <p>Письмо Переказ із творчим завданням. План-конспект виступу за темою (змістом) тексту або з висвітленою у ньому проблеми. Тези, конспект, докладний запис публічного виступу з використанням різних джерел інформації (у тому числі електронних). Виступ під час дискусії (підготовлений). Конструювання текстів різних стилів і жанрів мовлення. Твори на суспільну та морально-етичну теми. Стаття (проблемна). Редагування.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • читає за визначеними нормами тексти будь-якої складності (крім вузькоспеціальних), користуючись різними видами і стратегіями читання; пристосовує читання до особливостей слухацької аудиторії (ступеня підготовки, зацікавленості темою тощо); знаходить необхідну інформацію критично оцінює та інтерпретує її, користується різними способами засвоєння і використання; самостійно працює з літературою та періодикою; • бере участь у діалозі полемічного і дискусійного характеру, висловлює власну думку, аналізує різні погляди на предмет обговорення, обстоює свою позицію, адекватно реагує на аргументацію інших; • переказує тексти, ускладнені творчим завданням; створює діалогічні й монологічні висловлювання з урахуванням ситуації спілкування; дотримується загальноприйнятих мовних, етичних норм і правил поведінки, етикету; коректує своє мовлення, враховуючи реакцію співрозмовника. • письмово переказує тексти (в т. ч. ускладнені творчим завданням); • складає план-конспект, тези, конспект виступу з використанням кількох джерел (у тому числі електронних); • застосовує різні способи запису матеріалу для підготовки до виступу; складає простий і складний план виступу; будує різні за композицією висловлювання; добирає аргументи; використовує різні способи розкриття теми і прийоми доведення; • самостійно створює чітко структуровані зв'язні тексти; аналізує, висловлює власну думку про певну подію, ситуацію; дотримується вимог до писемного мовлення; • оформлює ділові папери вказаних у
--	--	--

	<p>Ділові папери Звіт про виконану роботу. Протокол (складний). Витяг із протоколу. Резюме.</p> <p>Переклад Переклад текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення. Диктант-переклад. Переказ-переклад.</p>	<p>програми видів відповідно до приватних вимог;</p> <ul style="list-style-type: none"> • удосконалює написане; <p>перекладає тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення;</p>
3	<p>УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ ВІДОМОСТЕЙ З ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ НАУКИ ПРО МОВУ</p> <p>ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ Основні поняття фонетики. Класифікація звуків, їх вимова і позначення на письмі. Склад. Наголос. Чергування звуків. Спрощення в групах притолосних.</p> <p>Правопис Складні випадки вживання м'якого знака, апострофа; написання слів іншомовного походження.</p> <p>ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ БУДОВА СЛОВА. СЛОВОТВІР Лексична система української мови (значення, вживання, походження). Основні лексичні поняття. Типи словників. Поняття морфеми. Префікс. Корінь. Суфікс. Закінчення. Основні способи словотворення в українській мові.</p> <p>Правопис Основні орфограми в коренях, префіксах, суфіксах і закінченнях.</p> <p>МОРФОЛОГІЯ Основні поняття морфології. Самостійні частини мови, їх специфічні ознаки, особливості відмінювання змінних частин мови. Службові частини мови. Правопис Написання слів разом, окремо і через дефіс; графічні скорочення слів.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • узагальнює поняття, закономірності, правила, застосовує знання з фонетики, лексикології, словотвору, граматики, орфографії для вдосконалення власного мовлення; • вживає слова відповідно до їх лексичного значення; самостійно збагачує свій словниковий запас; стилістично правильно вживає мовні одиниці у мовленні з урахуванням мети і ситуації спілкування; • оперує засвоєними поняттями; • вживає слова з різними значущими частинами з урахуванням їх смислових і стилістичних особливостей; • удосконалює навички попередження і виправлення помилок; • вживає граматичні форми відповідно до мети й ситуації спілкування; • удосконалює навички попередження граматичних помилок; виправляє допущені помилки;